

MUZEUM

Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

w latach 2021–2024

MUZEUM

Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

w latach 2021–2024

MUZEUM

Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

w latach 2021–2024

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku jest współprowadzone przez Fundację Rodziny Józefa Piłsudskiego oraz Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

© Copyright by Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku 2024

Autorzy tekstów: zespół pracowniczek i pracowników Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

Autorzy zdjęć: pracowniczki i pracownicy Muzeum oraz Jan Blink, Mariusz Bodnar, Bartek Makowski, Piotr Ostrowski, Andrzej Daniluk, Alicja Firynowicz, Zygmunt Fit, Anna Ganczewska, Marcin Jabłoński, Małgorzata Kwiatkowska, Marcin Łabudzki, Michalina Musielik-Wypych, Marcin Obara, Krzysztof Wilczyński,

Projekt graficzny okładki: Ireneusz Mitura

Projekt graficzny layoutu i skład: Ireneusz Mitura

Redaktor prowadzący: Zbigniew Dziedzic

Redakcja: Tomasz Stańczyk

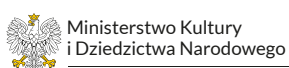
Korekta: dr Tomasz Karpowicz

Wydanie I, Sulejówek, 2024

ISBN 978-83-63872-81-6

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku
05-070 Sulejówek, Aleja Marszałka Józefa Piłsudskiego 29

Muzeum współprowadzone przez:

Spis treści

Wprowadzenie - dr Robert Andrzejczyk	7
Wstęp	9
Misja	17
Zbiory.	19
Wystawy	25
Edukacja	33
Badania naukowe.	39
Konferencje naukowe	43
Popularyzacja badań historycznych	45
Programy lokalne	51
Wydarzenia artystyczne i wspólne świętowanie	55
Coroczne wydarzenia cykliczne.	59
Współpraca międzynarodowa	63
Wydawnictwa	67
Oferta Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku	75
Dział Obsługi Odwiedzających i przewodnicy	77
Sprzedaż i usługi	79
Frekwencja	81
Wsparcie dla Muzeum.	85
Nagrody i wyróżnienia	87
Inwestycje	95
Kalendarium	99
Zespół muzealny	103

WPROWADZENIE

Ostatnie trzy lata w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku były czasem przemiany i wielu wyzwań związanych m.in. z otwarciem nowego budynku Muzeum. W 2020 roku zakończyła się budowa nowego budynku muzealno-edukacyjnego, jednakże ze względu na pandemię COVID-19 nasi pierwsi goście mogli do nas ostatecznie zawitać w maju 2021 roku. Wówczas udostępnialiśmy im najpierw naszą wystawę stałą, a następnie w październiku 2021 roku rozpoczęliśmy stałą działalność edukacyjną w naszym Centrum Edukacyjnym. W tym samym roku, 10 listopada, udostępniliśmy również dla zwiedzających zrewitalizowany dworek „Milusin”.

Lata 2021-2024 to przede wszystkim czas starannego tworzenia oferty Muzeum – wypełniania treścią i publicznością naszego kompleksu muzealnego. W tym okresie rosła nasza oferta edukacyjna, zdobyliśmy nowe doświadczenie w organizacji dużych wydarzeń kulturalnych oraz stworzyliśmy innowacyjne projekty, jak np. Centrum Debat Historycznych. Co ważne, rozwinęliśmy działalność wystawienniczą w postaci wystaw czasowych, które stały się motorem napędowym dla działań wszystkich działów Muzeum. Wiele przedsięwzięć jest realizowanych w partnerstwie z innymi podmiotami, w tym z Wojskiem Polskim. Nie słabła również nasza działalność inwestycyjna, a najważniejszy projekt – stworzenie Oddziału w Łodzi – już wkrótce przyjmie pierwszych zwiedzających.

Niestrudzenie realizowaliśmy również naszą misję badawczą, wydobywając na światło dzienne to, co było wcześniej ukryte lub jego waga była umniejszana. Najważniejszym projektem w tym zakresie jest wydawanie dokumentów do wojny polsko-bolszewickiej oraz kontynuacja projektu „Żołnierze Niepodległości”. Na przestrzeni ostatnich trzech lat trwały również prace nad nowym, uzupełnionym wydaniem *Pism zebranych Józefa Piłsudskiego* i publikacją stanowiącą kontynuację studiów nad myślą polityczną Marszałka.

Możemy o sobie powiedzieć z dumą, że jesteśmy Muzeum mającym solidne podstawy naukowe, gdzie o historii mówimy w sposób nowoczesny i zachęcamy do debaty również na tematy współczesne – w tym dotyczące wyzwań

geopolitycznych. Szanujemy przy tym przeciwstawne opinie i jesteśmy otwarci na różne środowiska, wśród których szczególne miejsce zajmuje społeczność lokalna.

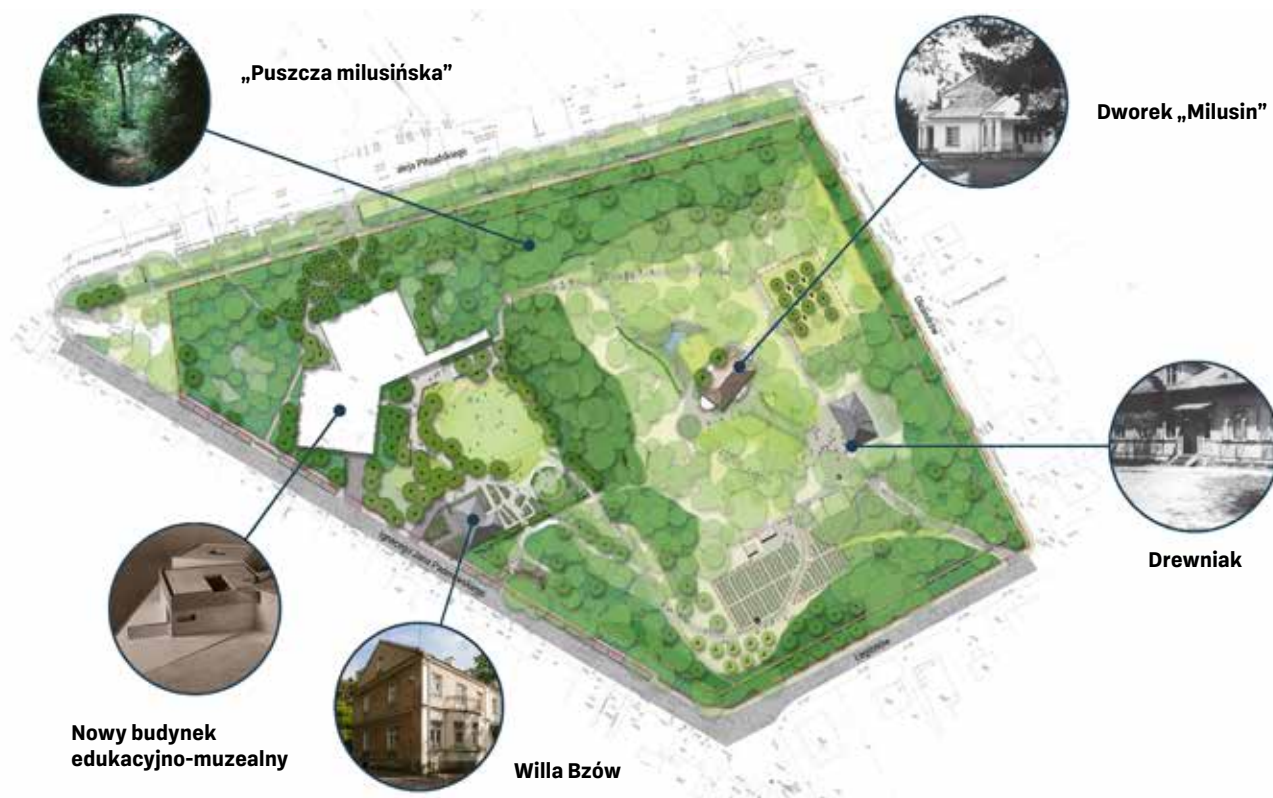
Przed nami kolejne wyzwania, w tym uruchomienie naszego pierwszego oddziału w Łodzi oraz dokończenie rewitalizacji tzw. Drewniaka. W najbliższych latach czeka nas również dalszy rozwój naszej oferty oraz rozwinięcie współpracy z innymi podmiotami, zarówno w kraju, jak i zagranicą. W przyszłość patrzę ze spokojem, biorąc pod uwagę doskonały Zespół charakteryzujący się m.in. oddaniem pracy i kreatywnością.

dr Robert Andrzejczyk
Dyrektor Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

WSTĘP

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku powstało 10 listopada 2008 roku z inicjatywy Fundacji Rodziny Józefa Piłsudskiego. W ramach partnerstwa publiczno-prywatnego jest współprowadzone przez Fundację oraz przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Autorem idei i całościowej koncepcji przestrzennej kompleksu muzealnego jest Krzysztof Jaraczewski, wnuk Marszałka, syn Jadwigi Jaraczewskiej, młodszej córki Józefa Piłsudskiego. Powołanie Muzeum było zgodne z wolą córek Józefa Piłsudskiego, Wandy i Jadwigi.

Kompleks muzealny tworzą:

- część historyczna z trzema ponadstuletnimi budynkami, którymi są: Drewniak – pierwszy dom zakupiony w 1921 roku przez Aleksandrę Szczerbińską, dworek „Milusin” – zaprojektowany przez Kazimierza Skórewicza, a wybudowany i ofiarowany Marszałkowi przez Komitet Daru Żołnierza w 1923 roku, oraz Willa Bzów, sąsiadująca z nimi, która powstała na początku lat dwudziestych XX wieku;
- nowoczesny kompleks muzealno-edukacyjny, zaprojektowany przez Krzysztofa Jaraczewskiego i Radosława Kacprzaka, wybudowany w latach 2015–2020, w którym ulokowano wystawę stałą. Otwarcie tej części Muzeum nastąpiło w przededniu setnej rocznicy Bitwy Warszawskiej, **14 sierpnia 2020 roku**.

W tym samym roku dworek „Milusin” wpisano na listę Pomników Historii i po pełnej rewitalizacji udostępniono zwiedzającym **11 listopada 2021 roku**, w dzień Narodowego Święta Niepodległości.

Rewitalizacji poddaliśmy również – jeszcze zanim udostępniliśmy go zwiedzającym – ogród historyczny otaczający dworek „Milusin” oraz rozpoczęliśmy proces odnawiania Drewniaka. Ten ogród, od początku zakupu nieruchomości w 1921 roku przez Aleksandrę Szczerbińską, przyszłą żonę Marszałka, stanowił wielką dumę i przedmiot troski państwa Piłsudskich. Dołożyliśmy starań, aby jego charakter i wygląd były możliwie bliskie temu z lat 20. i 30. XX wieku, kiedy ogród przynosił mieszkańcom „Milusina” chwile radości i ukojenia.

Powstanie w Sulejówku naszego Muzeum stało się uwieńczeniem kilkudziesięcioletnich zabiegów wielu osób i środowisk. Na początku lat 80. ubiegłego wieku, gdy „Solidarność” dała nadzieję na zmianę sytuacji politycznej w Polsce, założone wówczas Towarzystwo Przyjaciół Sulejówka wyznaczyło jako swój cel utworzenie w dworku „Milusin” muzeum poświęconego pamięci Józefa Piłsudskiego. Z inicjatywy TPS w 1988 roku parcela należąca przed wojną do Piłsudskich została wpisana do rejestru zabytków. Powstała wówczas Enklawa Historyczna Miasta Sulejówek, obejmująca m.in. działkę „Willa Milusin” (z dworkiem „Milusin”, z Drewniakiem i z ogrodem otaczającym te budynki) oraz działkę „Willa Otradno”.

W 1990 roku powróciły do Polski, po 50 latach emigracji w Wielkiej Brytanii, córki Marszałka: Wanda Piłsudska i Jadwiga Piłsudska-Jaraczewska, a w 1994 roku założyły Fundację Rodziny Józefa Piłsudskiego. Trudny proces formalnego odzyskiwania nieruchomości i długotrwałego dialogu Fundacji z władzami Sulejówka doprowadziły do znalezienia przez miasto nowych pomieszczeń dla przedszkola znajdującego się w „Milusinie” oraz dla lokatorów komunalnych Drewniaka, a także dla przychodni zdrowia mieszczącej się w Willi Bzów. Wanda Piłsudska (zmarła w 2001 roku) zapisała swój majątek na rzecz utworzenia na odzyskanych nieruchomościach muzeum poświęconego pamięci Marszałka.

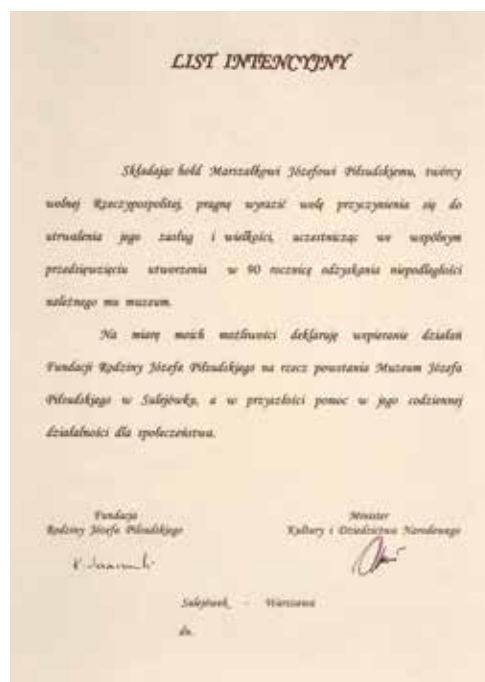
Uporządkowanie spraw własnościowych do nieruchomości umożliwiło w 2008 roku formalne powołanie Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku jako instytucji kultury współprowadzonej przez Fundację oraz przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2011 roku Rada Ministrów uchwaliła Wieloletni Program Rządowy „Budowa kompleksu Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku”. Funkcję pierwszego dyrektora Muzeum (w latach 2008-2018) pełnił Krzysztof Jaraczewski, wnuk Marszałka. Jego następcą został Robert Supeł (w latach 2018-2021), a od 1 sierpnia 2021 roku dyrektorem naszej instytucji jest dr Robert Andrzejczyk.

Od roku 2008 do 2016 trwały prace koncepcyjne i projektowe. Międzynarodowy konkurs na projekt wystawy stałej, ogłoszony w 2014 roku, wygrało konsorcjum polskich firm: WXCA Sp. z o.o., Platige Image SA oraz Ralph Appelbaum Associates. Umowę z konsorcjum zawarliśmy w 2016 roku. W rezultacie 9 listopada 2016 roku uroczyście wmurowano kamień węgielny pod budowę naszego Muzeum. Budowę kompleksu muzealnego realizowały w latach 2015-2020 najpierw firma Strabag, a potem PORR SA. Wiosną 2020 roku, po zakończeniu budowy, pomimo trwającej pandemii wirusa COVID-19, przystąpiliśmy do instalowania wystawy stałej, aby była gotowa na uroczyste otwarcie Muzeum w dniu 14 sierpnia 2020 roku, w przededniu 100. rocznicy Bitwy Warszawskiej.

MISJA

Misją Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku jest:

Przedstawienie postaci Józefa Piłsudskiego na szerokim tle historycznym, kulturowym i społecznym, oraz przekazanie i upowszechnianie reprezentowanych przez niego wartości i tradycji idei niepodległościowych, idei Rzeczypospolitej i budowy państwa [...]. Szczególną rolę [Muzeum] dostrzega w upowszechnieniu tego, co Józef Piłsudski określał jako imponderabilia, a więc rzeczy i czynniki pozamaterialne: duchowe, nieuchwytnie, niemierzalne. Do imponderabiliów zaliczał Piłsudski zarówno moc charakteru, niezłomną wolę, poświęcenie, dzielność i honor, a więc wartości decydujące o duchowych walorach człowieka, jak i system wartości: prawość, uczciwość, miłość, wierność.

Ta misja została sformułowana wraz z podpisaniem aktu założycielskiego w listopadzie 2008 roku.

Czy jest aktualna? Odpowiedź na to pytanie musi być jednoznaczna: misja ta zyskuje na aktualności i staje się coraz ważniejsza. W okresie napięć politycznych, niemających w świecie i Europie, oraz wzmożenia retoryki wojennej w bezpośrednim sąsiedztwie naszego kraju to właśnie dokonania Józefa Piłsudskiego na rzecz niepodległości Polski, jego myśl polityczna i „kierunek wschodni” w budowaniu systemu bezpieczeństwa, zyskują na wartości i wymagają uwagi. Od siebie dodajemy do tej misji budowanie społeczeństwa aktywnego, otwartego, solidarnego oraz wspierającego różnorodność.

Misja naszego Muzeum wynika wprost z bardzo precyzyjnych założeń do jego statutu spisanych odręcznie na kartce przez córkę Marszałka, Jadwigę Piłsudską-Jaraczewską:

Muzeum ma pokazać postać Józefa Piłsudskiego na tle epoki, uwzględniając całość historii i kultury tego okresu. Ma również przekazać reprezentowane przez jego „drogę życiową” tradycje idei niepodległościowych i idei Rzeczypospolitej, jak również fakt, że istnieją wartości wyższe, ponad nami, którym powinniśmy służyć.

[...] Cel ten będzie realizowany przez kontakt i dialog z odbiorcami (ze zwiedzającymi) z uszanowaniem ich osobowości, a czasem odrębnego punktu widzenia. W ten sposób Muzeum powinno stać się stałym punktem odniesienia do postaci Józefa Piłsudskiego dla szerokich warstw społeczeństwa.

W dniu 1 sierpnia 2021 roku rozpoczęła się kadencja dr. Roberta Andrzejczyka w funkcji dyrektora Muzeum, jak również trzech jego zastępców: do spraw administracyjnych – Jerzego Świdraka, do spraw naukowych – prof. dr. hab. Grzegorza Nowika, do spraw rozwoju – amb. dr Jadwigi Rodowicz-Czechowskiej.

Trzeba podkreślić, że lata 2021 i 2022 nie sprzyjały rozwijaniu działalności w sposób optymalny: w roku 2021 cały kraj borykał się z pandemią COVID-19, mieliśmy do czynienia z lockdownami, obostrzeniami sanitarnymi oraz wymuszoną pracą rotacyjną. W 2022 roku wybuch wojny w Ukrainie i spowodowany nią napływ fali uchodźców i *ad hoc* organizowaną im pomocą (centrum zbierania pomocy darów, nasza akcja „Mamy-Mamom”) wiązały się z nowymi wyzwaniami. Dzięki oddaniu zespołu pracowników udało się przezwyciężyć wszystkie te trudności i wejść na spokojniejszą ścieżkę rozwoju naszego Muzeum.

W ciągu ostatnich lat doszło w międzynarodowej społeczności muzealników do przyjęcia znowelizowanej definicji „muzeum”, zgodnie z którą:

Muzeum jest stałą instytucją non-profit służącą społeczeństwu, która bada, gromadzi, konserwuje, interpretuje i prezentuje dziedzictwo materialne i niematerialne. Otwarte dla publiczności, dostępne i integracyjne muzea wspierają różnorodność i zrównoważony rozwój.

Swoją działalnością Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku **szeroko wpisuje się w tę definicję i jest aktywne w każdym z jej aspektów.**

Na dalszych stronach przedstawiamy zatem działalność Muzeum w latach 2021–2024, czasami z odniesieniem się do okresu wcześniejszego, jak również do naszych planów na kolejne lata.

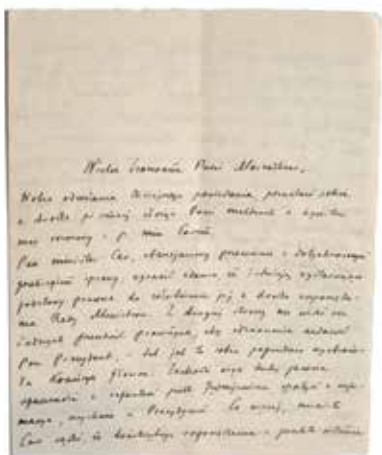
ZBIORY

Za gromadzenie, ewidencjonowanie i konserwację eksponatów muzealnych odpowiedzialny jest Dział Zbiorów, kierowany przez Romana Olkowskiego. Według stanu na koniec 2023 roku posiadamy **28 914** obiektów zapisanych na **17 121** pozycjach inwentarzowych. Ponadto przechowujemy **6137** depozytów zapisanych na **4254** pozycjach.

Do najcenniejszych eksponatów, wokół których zbudowano wystawę stałą, należą obiekty przekazane przez **Fundację Rodziny Józefa Piłsudskiego**.

To zespół autentycznych przedmiotów należących do Marszałka i pamiątek po Nim. Duża ich część to eksponaty uratowane z przedwojennego **Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze**, wywiezione w 1939 roku za granicę, które powróciły do Polski w 2004 roku.

Wśród tych przedmiotów specjalne miejsce zajmuje oryginalne, przedwojenne wyposażenie saloniku dworku „Milusin”, na które składają się meble, obrazy oraz elementy sztuki użytkowej (łącznie 18 obiektów). Te muzealia odnaleziono i zidentyfikowano w Wojskowym Ośrodku Reprezentacyjnym MON w Helenowie pod Warszawą. Powróciły one do Sulejówka w 2015 roku w wyniku ich przekazania Fundacji Rodziny Józefa Piłsudskiego przez Ministerstwo Obrony Narodowej.

Drugą kategorię zbiorów stanowią eksponaty zakupione na potrzeby wystawy stałej i prezentowane na ekspozycji.

Kolejną grupę eksponatów tworzą obiekty nabyte w celu wyposażenia dworku „Milusin”, identyczne lub podobne do tych, które znajdowały się w nim przed wybuchem wojny 1939 roku.

Specjalna – bardzo liczna – kategoria eksponatów i większych obiektów to **darowizny** na rzecz Muzeum, pochodzące zarówno od instytucji, jak i od osób prywatnych. Darowizny stanowią ponad 40% naszych zbiorów.

Muzeum otrzymuje liczne darowizny i pamiątki po Legionistach, po Żołnierzach Niepodległości i po działaczach państwowych II Rzeczypospolitej, a także od organizacji społecznych oraz od prywatnych kolekcjonerów. To m.in. zbiór pamiątek po pierwszym ułanie Rzeczypospolitej

– płk. Władysławie Belinie-Prażmowskim. W samym 2023 roku nasze Muzeum otrzymało ponad 1800 eksponatów.

Ponadto pewną (niedużą) część eksponatów stanowią depozyty z innych muzeów, m.in. portrety przodków Józefa Piłsudskiego – pochodzące ze zbiorów Muzeum Józefa Piłsudskiego w Belwederze. Zostały one nam udostępnione przez Muzeum Narodowe w Warszawie, którego dyrektor – prof. Stanisław Lorentz – w 1939 roku zabezpieczył zbiory belwederskie przed zniszczeniem ich przez okupantów niemieckich. Takich depozytów mamy około 40. Na wystawie stałej prezentujemy w sumie ok. 800 eksponatów.

Ewidencja i digitalizacja

Wszystkie nabytki są na bieżąco opracowywane naukowo i ewidencjonowane w systemie komputerowym „MONA”, używanym przez ponad 300 instytucji w Polsce. Równocześnie są one systematycznie digitalizowane. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku udostępnia swoje zbiory naukowcom prowadzącym różne badania, użycza muzealiów na wystawy poza Muzeum oraz eksponuje je u siebie na wystawach czasowych.

Konserwacja

Ekspozycje są systematycznie poddawane przeglądowi konserwatorskiemu. Rocznie około kilkuset obiektów jest konserwowanych przez firmy zewnętrzne, wyłonione na podstawie procedury przetargowej.

Obiekty, które nie są eksponowane ani w dworcu „Milusin”, ani na wystawie stałej czy na wystawach czasowych, przechowujemy w jednym z najnowocześniejszych **magazynów muzealnych** w kraju.

Zbiory muzealne możemy podzielić na kilka zróżnicowanych grup:

- dokumenty z okresu walk o niepodległość, służby wojskowej i państwowej z czasu zaborów i II Rzeczypospolitej;
- dokumenty życia społecznego (druki, odezwy, plakaty, afisze, ulotki itd.);
- falerystyka i weksylologia (znaki, odznaki i odznaczenia z przełomu XIX i XX wieku, sztandary);
- fotografie, tworzące kilka zbiorów, wśród których najliczniejszy jest zbiór fotografii legionowej oraz Wojska Polskiego z okresu II Rzeczypospolitej (także kolekcja negatywów szklanych dotycząca Legionów Polskich);
- makiety obiektów historycznych, projektów urbanistycznych i architektonicznych;
- malarstwo batalistyczne i portretowe, grafika, rysunki itp. (m.in. obrazy Juliana Fałata, Wojciecha Kossaka, Stanisława Bagińskiego, Stefana Norblina, Stanisława Kaczora-Batowskiego, Tadeusza Pruszkowskiego, Ignacego Łopieńskiego, Zdzisława Czermańskiego);
- rzeźba (m.in. Stanisława Kazimierza Ostrowskiego, Konstantego Laszczki, Edwarda Wittiga i Alfonsa Karnego);
- meble i przedmioty sztuki użytkowej;
- numizmatyka (monety i medale z czasów II RP i wcześniejsze, banknoty, dokumenty finansowe: akcje i obligacje);

- ubiory z epoki (przełomu od II połowy XIX w. – do połowy XX w., m.in. nakrycia głowy: kapelusze i cylindry);
- mundury i ekwipunek żołnierski z lat 1914–1939 (organizacji sokolich, strzeleckich, Legionów Polskich);
- broń strzelecka i biała oraz sprzęt wojskowy (wszystkie typy i rodzaje broni używanej przez żołnierza polskiego w okresie walk o niepodległość i o granice Rzeczypospolitej);
- filatelistyka: znaczki pocztowe, koperty, pocztówki i karty pocztowe oraz znaczki kwestarskie pochodzące z XX wieku, również tzw. drugiego obiegu;
- spuścizny po współpracownikach Józefa Piłsudskiego, takich jak Apoloniusz Zarychta, Bolesław Wieniawa-Długoszowski, płk Witold Wartha.

Wypożyczenia

Dzięki wypożyczeniom nasze zbiory, a także samo Muzeum, budzą zainteresowanie w innych miastach Polski oraz poza jej granicami.

W ostatnich latach promowaliśmy się poprzez wypożyczenie naszych następujących obiektów:

- kilim „Kasztany” Eugenii Łachowej – na wystawę *Made in Zakopane* w Muzeum Tatrzańskim w Zakopanem w 2023 roku;
- dziewięć obiektów do Muzeum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie na wystawę *Projektant. Wojciech Jastrzębowski (1884–1963)* w 2023 i 2024 roku;

- makietą Dzielnicę Marszałka Józefa Piłsudskiego na wystawę *Józef Piłsudski – formy pamięci* w Muzeum Historycznym w Legionowie w 2022 roku;
- klucze Wilna na wystawę *I am Vilnusite* w Litewskim Muzeum Narodowym w Wilnie w latach 2022–2023;
- dwadzieścia sześć obiektów na wystawę *Józef Piłsudski w historii i sztuce. W setną rocznicę pobytu Marszałka w Tomaszowie Lubelskim* w Muzeum Regionalnym im. Janusza Petera w Tomaszowie Lubelskim w 2021 roku;
- szabla francuska w pochwie, należąca do Marszałka Józefa Piłsudskiego na wystawę *Illustres. Notable - narodowe ikony i międzynarodowa sława* w The Mannerheim Museum w Helsinkach w 2021 roku.

WYSTAWY

Kluczową formą działalności naszego Muzeum jest oczywiście organizacja interesujących wystaw. Znajduje się ona w kompetencji Działu Wystaw i Popularyzacji Nauki, pracującego pod kierownictwem Małgorzaty Basaj. Do 1 kwietnia 2022 roku kierownikiem działu był Wojciech Markert. Pod jego kierunkiem została otwarta wielokrotnie nagradzana wystawa stała oraz udostępniliśmy po rewitalizacji dworek „Milusin”. Ten dział przygotowuje **wystawy stałe i czasowe**, a także współpracuje przy opracowywaniu ich katalogów i innych wydawnictw.

Wystawy stałe

Wystawa stała Dla Rzeczypospolitej. Józef Piłsudski 1867-1935

Nasza pierwsza i największa **wystawa stała – Dla Rzeczypospolitej.**

Józef Piłsudski 1867-1935 – uruchomiona w 2020 roku

w nowo otwartym kompleksie muzealno-edukacyjnym, była przygotowywana koncepcyjnie i organizacyjnie od 2014 roku.

Otrzymała I miejsce w kategorii nowe i zmodernizowane wystawy stałe oraz prestiżową nagrodę – **Grand Prix Sybilla Muzealne**

Wydarzenie Roku 2021.

Wystawa ma charakter narracyjny, ponieważ jest rodzajem opowieści o życiu, dziele i dziedzictwie myśli Józefa Piłsudskiego kreślonej na szerokim tle historycznym. To zarazem opowieść o Polsce i jej społeczeństwie, o Europie i o świecie w przełomowym okresie od końca XIX wieku do pierwszej dekady XXI wieku. Pokazujemy ją na przestrzeni 2900 m² rozmieszczonych na dwóch kondygnacjach. Narrację podzieliliśmy według pięciu etapów życia postaci, która w różnych okresach znana była jako: Ziuk, Wiktor, Komendant, Naczelnik, Marszałek – są to zarazem tytuły galerii. Te przestrzenie rozmieszczono wokół pionowej osi, zarazem centralnej kolumny nośnej, z ogromną kubaturą tzw. Przestrzeni Centralnej, zamkniętej w czterech półprzeźroczystych ścianach, stanowiących zarazem wielkie ekrany z wyświetlonym na nich onirycznym „kosmosem” postaci i archetypicznie wyrażonych zbiorowości, które wraz z Piłsudskim budowały drogę do niepodległości i działały na rzecz jej utrzymania w okresie II Rzeczypospolitej. Każda z galerii tytułowanych imieniem,

pseudonimem czy funkcją Piłsudskiego zawiera duży ładunek wiedzy i wyobrażeń o polskiej historii, społeczeństwie, polityce i kulturze.

Dla wyeksponowania idei – *imponderabiliów* – stworzyliśmy wchodzącą sekwencyjnie pomiędzy „etapy życia” Piłsudskiego galerię Symbol – rodzaj tkanki łącznej, gdzie mówimy o konsekwencjach myśli Piłsudskiego, takich jak „Czyn”, i odnosimy się do powojennych losów pamięci o Piłsudskim – materialnej i niematerialnej.

Warto tu wspomnieć, że choć na wystawie stałej nie zajmuje on wiele miejsca, przywiązujemy też wagę do postaci Bronisława Piłsudskiego (1866–1918), starszego brata Józefa, którego wkład w rozwój światowej etnologii w dziedzinie badań nad ludami Dalekiego Wschodu był znaczący.

Druga ważna dla nas postać, o której wspominamy tylko na wystawie stałej, jest związana w sposób szczególny z Sulejówkiem. To Aleksandra Piłsudska, druga żona Marszałka – działaczka niepodległościowa, „dromaderka”, kurierka, społeczniczka, inicjatorka i propagatorka upamiętniania i dokumentowania osób walczących o niepodległość, zwłaszcza kobiet.

Dworek „Milusin”

W **2021 roku** zespół Działu Wystaw i Popularyzacji Nauki przygotował kolejną ekspozycję stałą, czyli **dworek „Milusin”**, dom rodzinny Józefa i Aleksandry Piłsudskich. Opracował również ścieżkę narracyjną opowiadającą o życiu rodzinnym i *genius loci* - duchu miejsca, prowadzącą przez odtworzony ogród historyczny i przez dworek. Kuratorzy opracowali również katalogi obu wystaw.

Walka słowem

W 2024 roku dobiegają końca prace przy trzeciej ekspozycji stałej, w oddziale Muzeum w Łodzi „**Bibuła**” – **Tajna Drukarnia Józefa i Marii Piłsudskich**. Wystawa nosi tytuł **Walka słowem**. Umieściliśmy ją w mieszkaniu na pierwszym piętrze łódzkiej kamienicy przy ul. Wschodniej 19, w którym Maria i Józef Piłsudscy drukowali „Robotnika” – organ Polskiej Partii Socjalistycznej, i gdzie w 1900 roku zostali aresztowani. Otwarcie oddziału wraz z wystawą stałą zaplanowano na drugą połowę **2024 roku**.

Wystawy czasowe

Zespół Działu Wystaw i Popularyzacji Nauki realizuje także program **wystaw czasowych**. Są one ważne, gdyż towarzyszą wydarzeniom muzealnym, konferencjom oraz obchodom rocznicowym, dzięki czemu uzupełniają narrację wystaw stałych.

Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku

Idea pierwszej dużej **wystawy czasowej**, prezentującej dary przekazane do Muzeum, powstała jeszcze na etapie prac nad wystawą stałą. Wynikała ona z potrzeby podziękowania Darczyńcom, za sprawą których do Muzeum trafiały niezwykle cenne obiekty, a nierzadko – całe kolekcje rodzinnych pamiątek. Nie wszystkie dary mogły trafić na ekspozycję stałą, a zależało nam na zaznaczeniu roli i społecznej funkcji przekazywania przedmiotów jako nośników historii i tożsamości.

Tę wystawę otworzyliśmy w lipcu **2023 roku** w Sali Paderewskiego, liczącej ponad 400 m². Wystawa była otwarta dla zwiedzających do grudnia 2023 roku. Towarzyszyła jej specjalna publikacja składająca się z trzech woluminów – **Katalog darów** za lata 2010–2011 i za rok 2012.

Nie zmarnujcie niepodległości. Srebra Funduszu Obrony Narodowej. Żołnierskie dary

Ta wystawa prezentowała srebra, które na FON ofiarowali polscy żołnierze, aby także materialnie wesprzeć ojczyznę w obliczu zagrożenia. Wystawę zrealizowano w ramach ogólnopolskiego projektu wystawienniczego, koordynowanego przez Muzeum Narodowe w Poznaniu, w którym uczestniczyło 16 polskich instytucji kultury. Była ona udostępniona dla zwiedzających w drugiej połowie 2023 roku.

**NIE ZMARNUJCIE
NIEPODLEGŁOŚCI**

SREBRA FUNDUSZU OBRONY NARODOWEJ

ŻOŁNIERSKIE DARY

Ściana wolności

W grudniu 2021 roku w holu Muzeum zaprezentowano instalację artystyczną „Ściana Wolności” autorstwa Stanisława Bracha, artysty-rzeźbiarza, profesora warszawskiej ASP. Dzieło znajduje się w naszej instytucji do dziś.

Wystawa pamiątek po Apoloniuszu

Zarychcie, kpt. Wojska Polskiego, współpracownika Marszałka Piłsudskiego, geografie, podróżniku i sportowcu. Przez dwa tygodnie w marcu 2023 roku eksponowaliśmy przedmioty – m.in. oryginalny łuk Zarychty – przekazane przez Ewę Gacką-Grzesikiewicz (krewną Apoloniusza Zarychty) oraz Witolda Fedorowicza-Jackowskiego (geografa). Apoloniusz Zarychta był jednym z pionierów łucznictwa sportowego w Polsce, a o jego celności krążyły legendy.

Wystawa pamiątek po prof. Zbigniewie

Wójciku, historyku, członku Fundacji Rodziny Józefa Piłsudskiego, synu wachmistrza Walentego Wójcika – jednego z najbardziej oddanych i zaufanych żołnierzy Marszałka Piłsudskiego – była pokazywana w maju i czerwcu 2023 roku. Dar przekazał kuzyn profesora – dr Mariusz Kolmasiak.

Wystawa fotografii z pobytów Józefa

Piłsudskiego w Druskienikach autorstwa Leona Baranowskiego (pokazywana w czerwcu 2023 roku), którą przygotowaliśmy z kolekcji 20 negatywów otrzymanych w darze od Albertasa Katilovskisa z druskienickiego Klubu Rotary Sūrutis oraz od Tomasza Michalika, prezydenta Klubu Rotary w Białymstoku. Druskieniki były przedwojennym kurortem, znanym i lubianym, także przez Marszałka. Zaprezentowane fotografie to w większości kadry dotąd niepublikowane i mało znane.

Wystawa Jan Kowalewski i sukcesy polskiej kryptoanalizy w kraju i za granicą 1919–1945 została zorganizowana, dzięki zaangażowaniu Działu Badań Naukowych, z okazji wydania książki Jan Kowalewski. *Kryptolog do zadań specjalnych*. Wystawa towarzyszyła wcześniej konferencji pod tym samym tytułem, zorganizowanej w Muzeum, oraz **Dniom szyfrów i „Enigmy”** (od grudnia 2023 roku do lutego 2024 roku).

Wystawę Aleksandra Piłsudska patronka roku 2023 pokazywaliśmy w budynku Sejmu RP w **maju 2023 roku**. Przygotowaliśmy również drugą wystawę dedykowaną Marszałkowej: **Aleksandra Piłsudska. Moje wybory** – tym razem plenerową – która została otwarta **12 grudnia 2023 roku** w rocznicę jej urodzin. Była prezentowana w dwóch lokalizacjach: w Muzeum Łazienki Królewskie w Warszawie oraz w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, gdzie można ją oglądać do **połowy 2024 roku**. Te wystawy przygotowano w związku z uchwałą Sejmu RP, który wybrał Aleksandrę Piłsudską na jedną z patronek 2023 roku. W Muzeum obchody rozpoczęły się nieco wcześniej, już w grudniu 2022 roku – zainaugurowała je konferencja naukowa: **Historie swą piszcie same. Polityka, historiografia i muzealne narracje z perspektywy kobiet**. Towarzyszył im również całoroczny program wydarzeń popularyzujący działalność Aleksandry Piłsudskiej.

Inny charakter, z myślą o społeczności lokalnej, miała **wystawa Sulejówek zatrzymany w kadrze**. Została ona zbudowana wokół zbioru fotografii płk. Romualda Makarewicza, przedwojennego mieszkańca Sulejówka. Były one robione od jego powrotu z Kaukazu w 1920 roku, przez cały okres jego zamieszkiwania i pracy w Sulejówku. Walorem wystawy jest dokumentacja fotograficzna rozwoju miejscowości, budowy kolejnych siedzib, infrastruktury, rzemiosła i handlu oraz życia sulejówceckich rodzin.

Wystawa stworzona została przez **Dział Programów Lokalnych** we współpracy z naszymi wolontariuszami. Doszła do skutku dzięki udostępnieniu zbioru fotografii przez Ewę Gauld z Kanady, potomkinię Makarewicza. W wyniku tej wystawy doszło do pośmiertnego przyznania Romualdowi Makarewiczowi tytułu **Honorowego Obywatela Sulejówka**. W taki sposób nasza działalność sprzyja budowaniu tożsamości lokalnej, co bardzo nas cieszy.

Wystawa Wszystkiego najlepszego, Panie Marszałku! została przygotowana w związku z obchodami imienin Józefa (19 marca), które za jego życia były hucznie obchodzone w „Milusinie” i całym Sulejówku, a po 1926 roku przybrały charakter uroczystości państwowej. Obecnie stanowią stały punkt w naszym muzealnym kalendarzu wydarzeń. Na wystawie zaprezentowaliśmy prezenty znajdujące się w zbiorach Muzeum, które Józef Piłsudski otrzymywał na imieniny, oraz bogatą kolekcję laurek, telegramów i listów z życzeniami dla solenizanta.

Wystawa Marszałek Piłsudski w kolekcji Zbigniewa Maciejewskiego

18 maja 2023 roku, w Noc Muzeów, otworzyliśmy wystawę prezentującą kolekcję Zbigniewa Maciejewskiego (1928–2017). Był on lekarzem, który w czasie wolnym od pracy pisywał wiersze, malował obrazy oraz gromadził pamiątki związane z Marszałkiem. Na wystawie znalazło się około 50 obiektów (m.in. obrazy, plakiety, figurki i odznaczenia), które do naszego Muzeum – zgodnie z wolą kolekcjonera – przekazała Anna Maciejewska, córka darczyńcy.

Obecnie Dział Wystaw i Popularyzacji Nauki pracuje nad kolejnymi ekspozycjami czasowymi na rok 2024 i na 2025.

Przygotowywany jest również harmonogram wystaw na lata następne. Te przedsięwzięcia będą dotyczyły zagadnień związanych m.in. z polską gospodarką w okresie międzywojennym, z państwowotwórczą i integracyjną rolą turystyki w II Rzeczypospolitej oraz z uhonorowaniem kobiet za pracę na rzecz ojczyzny i społeczeństwa. Przygotowywany jest również projekt wystawienniczy związany z 90. rocznicą śmierci Józefa Piłsudskiego.

Dział Wystaw i Popularyzacji Nauki realizuje też inne zadania, takie jak prowadzenie **biblioteki** czy **Archiwum Historii Mówionej**.

Biblioteka

Obecnie jest prowadzona ewidencja księgozbioru, liczącego ponad 25 tys. pozycji. Do końca 2023 roku w bibliotecznej bazie KOHA zewidencjonowano i opracowano około 5 500 rekordów bibliotecznych. Biblioteka stale przyjmuje dary książkowe, realizuje również zakupy biblioteczne zgodnie z zapotrzebowaniem wszystkich działów Muzeum. Ze zbiorów bibliotecznych stale korzystają pracownicy Muzeum.

Muzeum przejęło kilka księgozbiorów, spuścizn i kolekcji profesorskich, m.in. od prof. Andrzeja Garlickiego, od prof. Andrzeja Krzysztofa Kunerta, od prof. Jana Molendy, od prof. Piotra Staweckiego, od prof. Zbigniewa Wójcika oraz od prof. Antoniego Kuczyńskiego (księgozbiór związany z postacią Bronisława Piłsudskiego).

Archiwum Historii Mówionej

W ramach zadań Działu Wystaw jest prowadzony program rejestracji nagrań rozmów audio i wideo ze świadkami historii. Prężnie rozwijająca się archiwistyka społeczna to zjawisko mające znaczenie w procesach identyfikacji obywatelskiej. Jest to też dziedzina bardzo atrakcyjna, sprzyjająca tworzeniu unikalnej kolekcji świadectw jako bazy źródłowej dla historyków, socjologów, indywidualnych badaczy i wszystkich zainteresowanych tak dokumentowaną przeszłością. Nasze nagrania są wykorzystywane zarówno na muzealnej wystawie stałej, ekspozycjach czasowych, jak i w rozmaitych projektach realizowanych przez nasze Muzeum.

Obecnie na całościową kolekcję nagrań AHM składa się 205 relacji, w tym 121 w formacie audio i 84 w postaci wideo (łącznie: ponad 320 godzin narracji). Do najciekawszych zagadnień poruszanych w osobistych świadectwach należą:

- losy żołnierzy Legionów Polskich i Wojska Polskiego II RP;
- realia życia codziennego w międzywojennej Polsce;
- przedwojenny kult Marszałka;
- uroczystości pogrzebowe związane z pochówkiem Józefa Piłsudskiego oraz jego serca;
- recepcja pamięci o Józefie Piłsudskim w okresie PRL;
- ranga postaci Józefa Piłsudskiego jako symbolu niepodległości Polski dla opozycji demokratycznej w latach 70. i 80. XX w.;
- historia lokalna Sulejówka, w tym dzieje dworku „Milusin” – domu Aleksandry i Józefa Piłsudskich.

EDUKACJA

Działalność edukacyjna jest wpisana w misję Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Do tej części naszych działań przykładamy szczególnie dużą wagę. Dla celów edukacyjnych zostało specjalnie zaprojektowane kompleksowe Centrum Edukacyjne. Mieści się ono obok wystawy stałej, w zespole trzech sal o nazwach: Tokio, Łódź i Gdynia. Usytuowanie Centrum Edukacyjnego pozwala na płynne przejście z wystawy stałej na zajęcia edukacyjne.

W naszym nowoczesnym Centrum Edukacyjnym znajduje się także pracownia, pełniąca funkcję muzealnej warsztatowni. Wyposażono ją w specjalistyczny sprzęt oraz narzędzia niezbędne do realizacji zajęć rodzinnych, bazujących na idei majsterkowania. Dysponujemy – przykładowo – drukarkami 3 D, długopisami 3D, narzędziami do pracy stolarskiej czy maszyną do szycia.

Oferujemy spotkania, warsztaty i aktywności skierowane do grup odbiorców w różnym wieku: do dzieci, młodzieży i dorosłych. Twórczynią wielu programów i pierwszą kierowniczką Działu Edukacji była Barbara Gołębowska, a obecnie kierują nim Julia Janowska i Ewa Bielecka.

W ramach **Programu dla szkół i przedszkoli** proponujemy różnorodne formy zajęć przygotowane dla uczniów i uczennic w każdym wieku: od przedszkola do szkoły ponadpodstawowej, w tym – dla podopiecznych szkół specjalnych. Nasze zajęcia stworzył zespół złożony z pasjonatów edukacji historycznej i obywatelskiej oraz ze specjalistów przez nas zaproszonych. Prowadzą je doświadczeni edukatorzy

i specjalistki z różnych dziedzin edukacji i kultury. Zapraszamy do przestrzeni wystawy stałej, do nowoczesnych sal edukacyjnych, a także do ogrodu historycznego i do dworku „Milusin”. Proponujemy również korzystanie z naszej oferty zajęć *online*, przygotowanych także pod kątem potrzeb szkół polskich za granicą. Staramy się, żeby lekcje i warsztaty przez nas proponowane okazały się dla naszych odbiorców ciekawe i inspirujące. Chcemy zachęcać ich do refleksji, a przy tym pozwolić na upust dziecięcej ekspresji. Dlatego też w projektowaniu zajęć sięgamy do różnorodnych obszarów. Proponujemy m.in. spotkania łączące elementy spektaklu lalkowego z pedagogiką zabawy, tworzenie własnych komiksów, wykorzystujemy metodę *lego-logos* – czyli technikę wzmacniającą umiejętności abstrakcyjnego myślenia, słuchania innych oraz dyskusowania, sięgamy po nowoczesne technologie w postaci długopisów 3D czy prowadzimy warsztaty oparte na metodzie *design thinking*.

Nowe technologie są także obecne w **Programie dla rodzin**, nazwanym przez nas **Towarzystwem Rzeczy Przyjemnych a Niekoniecznie Pożytecznych**. Ta nazwa nawiązuje do nazwy towarzystwa, które Józef Piłsudski założył wraz ze swoimi córkami – Wandą i Jadwigą, w okresie zamieszkiwania w Sulejówku. Do tamtego towarzystwa mogli należeć nieliczni, wybrani dorośli, ale przede wszystkim dzieci. Marszałek chętnie spędzał czas ze swoimi córkami, organizował też dla nich wspólne zabawy. Zainspirowani ich wyjątkową więzią, taką właśnie nazwę postanowiliśmy nadać naszemu programowi. Obecnie w „Towarzystwie Rzeczy Przyjemnych a Niekoniecznie Pożytecznych” realizujemy dwa cykle warsztatów rodzinnych:

- **Wytwórnia zabawy - o historii inaczej** – w godz. 12.00–14.30 w pierwszą niedzielę każdego miesiąca (z wyłączeniem wakacji);
- **Muzealne przygody z Helą** – w godz. 12.00–13.30 w trzecią niedzielę każdego miesiąca (z wyłączeniem wakacji).

Warsztaty rodzinne rozpoczęliśmy w partnerstwie ze **Stowarzyszeniem „Robisz to”** w ramach obchodów stulecia odzyskania niepodległości przez Polskę. Celem projektu stało się zaproszenie dzieci i dorosłych do wspólnego działania oraz pokazanie im, że nauka historii jest ciekawa i może inspirować do wspólnej zabawy.

Jako zespół Muzeum zdajemy sobie sprawę z wyzwania, jakim jest docieranie do młodych ludzi i angażowanie ich w działania instytucji kultury. To jeden

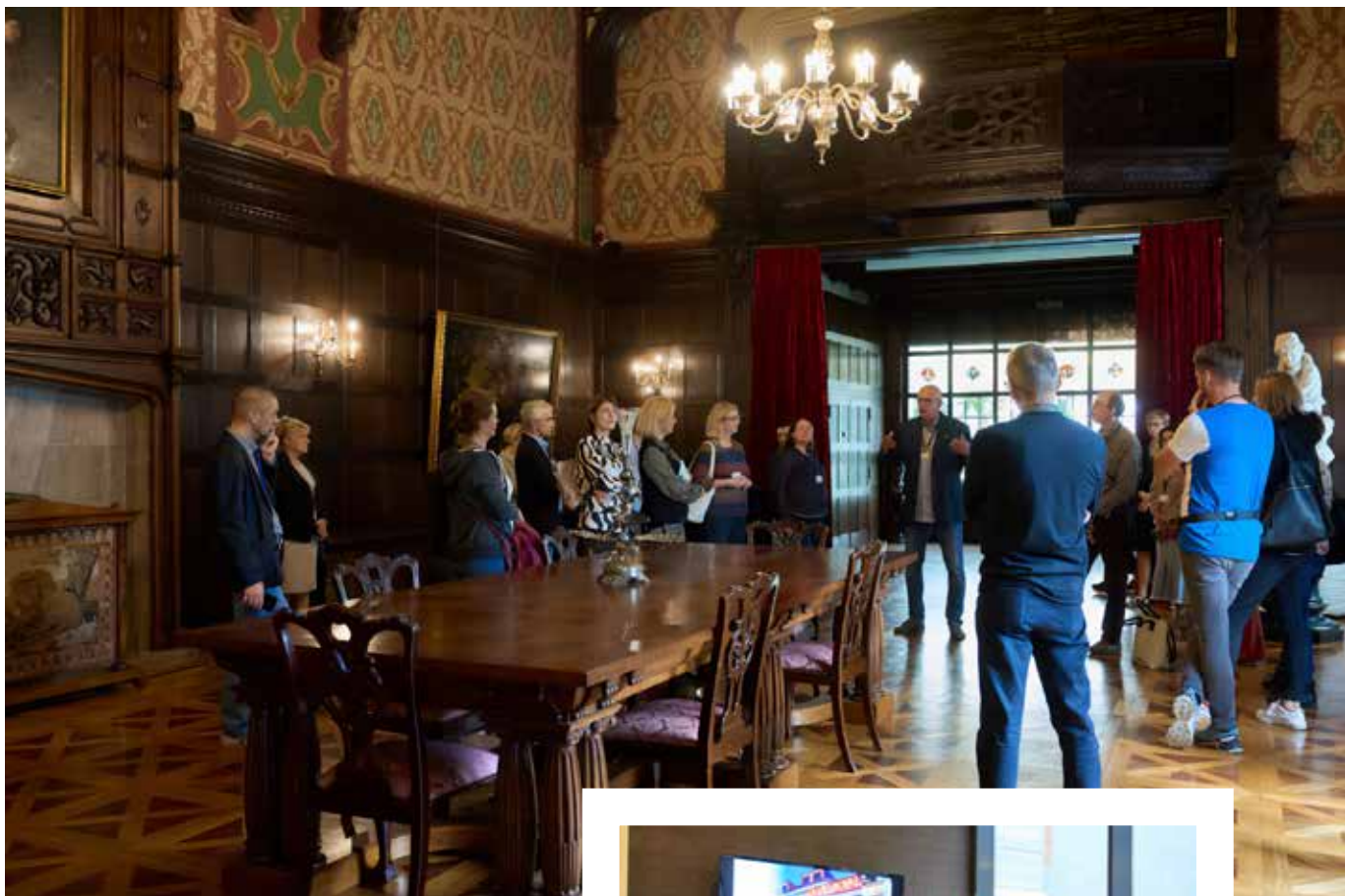

z powodów, dla których została powołana **Młodzieżowa Rada Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku**. To pierwsze w Polsce ciało doradcze Muzeum składające się z młodzieży i umożliwiające wyjście naprzeciw potrzebom młodych odbiorców w instytucjach kultury oraz pozwalające młodzieży na tworzenie własnych projektów z wykorzystaniem zasobów Muzeum. Projekt skierowano do uczniów szkół ponadpodstawowych. Chcemy z ich pomocą kształtować nowe pokolenie świadomych odbiorców instytucji kultury i zachęcić młodzież do aktywnego uczestnictwa w życiu publicznym. Integrujemy młodzież z różnych środowisk, co sprzyja pielęgnowaniu tożsamości i promowaniu postaw obywatelskich wśród młodych ludzi. W maju 2023 roku swoje działania zainaugurowała IV kadencja. W ubiegłych latach Młodzieżowej Radzie Muzeum udało się zrealizować wiele projektów, spośród których warto wymienić stworzenie gry paragrafowej o tematyce historycznej, przygotowanie pokazu mody upcyklingowej inspirowanej modą II Rzeczypospolitej czy nakręcenie filmu **Duch Muzeum**, poświęconego muzealnym zbiorom. Wiosną 2024 roku MRM zorganizowała w naszym Muzeum, pod opieką muzealnych kuratorów, samodzielną wystawę z własną, osobistą narracją. Wystawę, składającą się z muzealnych eksponatów, młodzi twórcy zatytułowali: **Znaczk**

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku z sukcesem realizuje wieloletni autorski ogólnopolski projekt edukacyjny pod nazwą **Centrum Debat Historycznych**. Program debatancki skierowano przede wszystkim do uczniów i do nauczycieli klas 7–8 szkół podstawowych oraz szkół ponadpodstawowych, a także do dorosłych – w głównej mierze do studentów. Jego celem jest nabywanie i rozwijanie – wśród osób w nim uczestniczących – umiejętności tworzenia logicznej argumentacji, otwartości na racje drugiej strony oraz szacunku dla dyskutanta i jego odmiennych poglądów. Wspólnie ukazujemy historię jako pole fascynujących dylematów, które nie tracą na aktualności i niezmiennie inspirują do przemyśleń nad współczesnością. Przedsięwzięcie zainaugurowaliśmy w 2018 roku poprzez powołanie Klubów Debat Historycznych – pierwszej takiej inicjatywy w instytucji muzealnej w Polsce. Rozwój projektu i towarzyszące mu zainteresowanie doprowadziło do przemianowania go w 2022 roku na Centrum Debat Historycznych, a także do stałego rozszerzania go o kolejne grupy odbiorców (m.in. uczniów szkół podstawowych). Zainspirowani przekonaniem Jadwigi Piłsudskiej-Jaraczewskiej, córki Marszałka, orędowniczki powstania Muzeum w jej rodzinnym Sulejówku, o zasadności kontaktu i dialogu z gośćmi Muzeum, przy uszanowaniu ich różnorodnych osobowości i odrębnych punktów widzenia, nie ustajemy w takim programowaniu **Centrum Debat Historycznych**, by jak najbardziej zbliżyć jego istotną treść do oczekiwań uczestników projektu i do wyzwań rzeczywistości XXI wieku. Debata – jako metoda edukacyjna – daje możliwość uczenia się przez doświadczenie, rozwija kompetencje i umiejętności w zakresie wystąpień publicznych, budowania argumentów, krytycznego myślenia, współpracy w grupie, pokazuje wielowymiarowość wydarzeń historycznych,

umożliwia twórcze wykorzystanie wiedzy historycznej i samodzielną interpretację źródeł, a przede wszystkim kształtuje kulturę dialogu opartego na szacunku.

Bardzo ważnymi odbiorcami programów edukacyjnych są także nauczycielki i nauczyciele. To właśnie z myślą o nich powstał **Klub Nauczyciela Historii**, który działa w naszym Muzeum od 2013 roku. Rok temu świętowaliśmy jubileusz dziesięciolecia jego działalności. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku jest w Polsce jedyną instytucją kultury mogącą się poszczycić tego typu inicjatywą realizowaną na tak szeroką skalę – klubem dla nauczycieli, obecnie zrzeszającym ponad 500 nauczycieli historii ze szkół z całej Polski oraz ze szkół polonijnych, wspierającym ich w rozwoju własnych zainteresowań historycznych i pasji pedagogicznej. Celem tego klubu stała się budowa środowiska otwartego na wymianę doświadczeń zawodowych. Członkami KNH są pedagodzy nauczający historii w sposób ciekawy i atrakcyjny, z wykorzystaniem nowoczesnych form przekazu. Nauczyciele regularnie spotykają się na corocznych kilkudniowych zjazdach, w których programie zawsze są wykłady historyczne, warsztaty rozwijające

kompetencje pedagogiczne, a także zwiedzanie instytucji kultury (mające na celu m.in. promowanie edukacji muzealnej). W związku z potrzebą lepszej komunikacji bieżącej z tak szerokim gronem odbiorców spośród nauczycieli powołano do życia Zespół Konsultacyjno-Doradczy Klubu Nauczyciela Historii, współdecydujący o jego działalności programowej oraz konsultujący działania i programy edukacyjne realizowane w Muzeum – co dla pracowników Muzeum jest istotną wartością. Dzięki tego typu inicjatywom KNH stale się rozwija.

BADANIA NAUKOWE

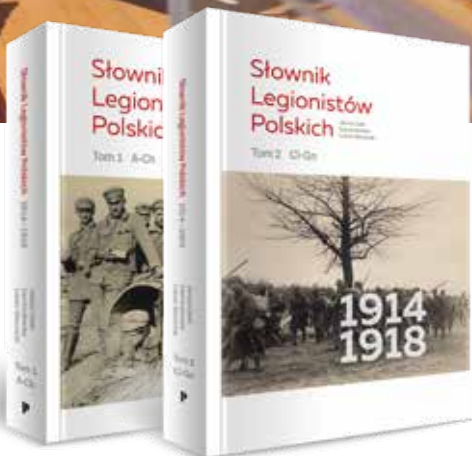
Dział Badań Naukowych, kierowany przez dr. Emila Noińskiego, prowadzi – zakrojone na szeroką skalę – różnorodne badania i działania mające na celu ukazanie postaci Józefa Piłsudskiego na tle epoki oraz w rolach polityka, dowódcy, męża stanu, jak również od strony prywatnej: jako męża i ojca. Ponadto skupiamy się na szerokiej refleksji nad dziejami II Rzeczypospolitej, w różnych ich aspektach.

Najważniejsze projekty, programy i działania prowadzone przez Dział Badań Naukowych to:

Seria Dokumenty do wojny Polski z bolszewicką Rosją 1918–1920

Zespół badawczy pod kierunkiem prof. dr. hab. Grzegorza Nowika, liczący kilkunastu pracowników naukowych z Warszawy, z Wrocławia, z Krakowa i z Rzeszowa, realizuje, we współpracy z Fundacją Rodziny Józefa Piłsudskiego oraz z Instytutem Studiów Politycznych PAN, grant badawczy MNiSW: **Wydanie serii dokumentów wojny Polski z bolszewicką Rosją 1918–1920**. Jest to największy zespół źródeł dotyczących odrodzenia Rzeczypospolitej, walk o niepodległość i granice – przede wszystkim wojny z bolszewicką Rosją. Publikowane są dokumenty z archiwów polskich, amerykańskich, litewskich, brytyjskich i francuskich. Wydawanie tych dokumentów zapoczątkowano przed 1939 rokiem. Z inicjatywy Fundacji Rodziny Józefa Piłsudskiego prace te wznowiono w 1994 roku i od tego czasu wydano 18 woluminów (ok. 15 000 stron i 10 000 dokumentów).

Program naukowy *Żołnierze Niepodległości*

Program polega na udostępnieniu szerokiej publiczności – na portalu internetowym *Żołnierze Niepodległości* (link: <https://zolnierze-niepodleglosci.pl/start/>) – not biograficznych żołnierzy, którzy w latach 1914–1921 walczyli o niepodległość i o granice Rzeczypospolitej. Biogramy są oparte na badaniach, na archiwaliach i na bogatej bibliografii.

Portal cieszy się ogromnym zainteresowaniem naukowców, regionalistów oraz rodzin, które dzięki temu nawiązują współpracę z Muzeum i przekazują mu pamiątki oraz eksponaty.

Średnia roczna liczba wejść na portal sięga ok. 400–450 tys. Portal pozwala odnaleźć konkretne osoby, z czego często korzystają ich potomkowie, dzięki czemu nawiązują kontakt z Muzeum w celu pozyskania nowych informacji o swoich przodkach oraz z myślą o podzieleniu się posiadanymi informacjami o nich. Często też przekazują swoje rodzinne pamiątki po przodkach jako dary dla Muzeum. Baza jest również wykorzystywana przez badaczy oraz przez pracowników instytucji kultury opracowujących własne zbiory.

Projekt ten został zainicjowany przez śp. prof. Janusza Ciska oraz przez Ewę Kozłowską i Łukasza Wieczorka, a obecnie jest kierowany przez dr. Grzegorza Kubę. W portalu znajdują się już następujące wykazy:

1) *Słownik Legionistów Polskich 1914–1918*, ok. 55 tys. not biograficznych;

2) *Oficerowie Wojska Polskiego 1918–1921*, ok. 23 tys. not biograficznych;

3) *Powstańcy Śląscy 1919–1921*, ok. 24 tys. not biograficznych;

4) *Lista Strat Wojska Polskiego 1918–1920*, ok. 47 tys. not biograficznych;

Łącznie: 149 tys. rekordów (w tym – ok. 10% powtarzających się). Obecnie trwają prace nad wprowadzeniem kolejnych grup żołnierzy oraz bojowników walk o Niepodległość i o granice Rzeczypospolitej, a w przygotowaniu jest kolejnych 39 tys. rekordów:

5) *Powstańcy Wielkopolscy 1918–1919*, ok. 25 tys. not biograficznych;

6) *Uczestnicy obrony i odsieczy Lwowa 1918*, ok. 6 tys. not biograficznych;

7) *Kawalerowie Orderu Virtuti Militari, Legii Honorowej oraz Krzyża Zasługi Litwy Środkowej 1918–1921*, ok. 8 tys. not biograficznych.

Kolejnym elementem prac działu **Żołnierzy Niepodległości** jest opracowywanie i wydawanie **Słownika Biograficznego Legionistów Polskich 1914–1918**, który na swoich kartach udostępnia noty biograficzne około 55 tysięcy osób. Do tej pory ukazały się drukiem dwa tomy słownika, a wszystkie biogramy żołnierzy Legionów znajdują się w bazie <https://zołnierze-niepodleglosci.pl/start/>.

Studia nad myślą polityczną Józefa Piłsudskiego

Ten projekt, prowadzony indywidualnie przez prof. Grzegorza Nowika, stanowi pokłosie jego wykładów dla studentów na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz dla pracowników Muzeum, które odbywały się podczas przygotowywania wystawy stałej w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Dotychczas opublikowano następujące tomy: **Odrodzenie Rzeczypospolitej w myśli politycznej Józefa Piłsudskiego w l. 1918–1922, cz. I – sprawy wewnętrzne**, Warszawa 2017; **cz. II – sprawy zagraniczne**, Warszawa 2020. W przygotowaniu **cz. III – Wódz Naczelny Wojska Polskiego**.

Nowe wydanie Pism zebranych Józefa Piłsudskiego

Zespół badawczy pod kierunkiem prof. dr. hab. Włodzimierza Sulei, przy współpracy prof. Henryka Głębockiego i prof. Grzegorza Nowika, opracował i przygotował do druku nowe wydanie **Pism zebranych Józefa Piłsudskiego**, uzupełnione (powiększone dwukrotnie w stosunku do *Pism zbiorowych Józefa Piłsudskiego* wydanych w latach 1937–1938) o odnalezione oraz zidentyfikowane nowe materiały archiwalne, m.in. w zespole dawnej „Ochrany” w Moskwie. W 2024 roku zostanie wydany tom I, liczący ok. 25 arkuszy autorskich i obejmujący lata 1885–1895. Trwają prace nad kolejnymi kilkunastoma tomami.

KONFERENCJE NAUKOWE

Od czasu utworzenia Muzeum w 2008 roku byliśmy organizatorem lub współorganizatorem wielu konferencji naukowych, krajowych i międzynarodowych, a po otwarciu kompleksu muzealnego w roku 2020 (i po zakończeniu pandemii wirusa COVID-19) tę działalność kontynuujemy. W ostatnich latach organizowaliśmy, w formie stacjonarnej lub hybrydowej, następujące wydarzenia:

Dialog Dwoch Kultur

Ten projekt został zainicjowany przez państwa Urszulę i Mariusza Olbromskich, a obecnie jest współprowadzony przez dr. Emila Noińskiego, kierownika Działu Badań Naukowych. Polega on na corocznym, począwszy od roku 2010, organizowaniu w Krzemieńcu, miejscu narodzin Juliusza Słowackiego (a po wybuchu wojny w Ukrainie – w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku), spotkania polskich i ukraińskich środowisk intelektualnych.

Naszym celem jest promowanie poprzez **Dialog Dwoch Kultur** wizji i myśli politycznej Józefa Piłsudskiego w zakresie współpracy z Ukrainą, jako jednym z najważniejszych państw strefy tzw. międzymorza.

Ta coroczna konferencja jest jednym z najbardziej znaczących przedsięwzięć o charakterze kulturalno-naukowym w relacjach polsko-ukraińskich. Szeroko znany w środowiskach naukowych na terenie całej prawobrzeżnej Ukrainy oraz w środowiskach polskich na pograniczu kulturowym polsko-ukraińskim (Podole, Pokucie, Wołyń i Ziemia Halicka), wykracza również poza te regiony. W konferencjach naukowych, odbywających się podczas Dialogu Dwoch Kultur, są prezentowane zagadnienia z najnowszej historii Polski i Ukrainy, polskiego i ukraińskiego romantyzmu, w tym – głównie twórczości Juliusza Słowackiego oraz innych pisarzy i poetów, problematyka relacji społecznych i kulturalnych ukraińsko-polskich, stanu zachowania i konserwacji zabytków.

Podczas konferencji strona polska jest reprezentowana przez pracowników naukowych wszystkich szczebli m.in. z Instytutu Badań Literackich Polskiej Akademii Nauk, z Uniwersytetu Jagiellońskiego, z Uniwersytetu Warszawskiego, z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana

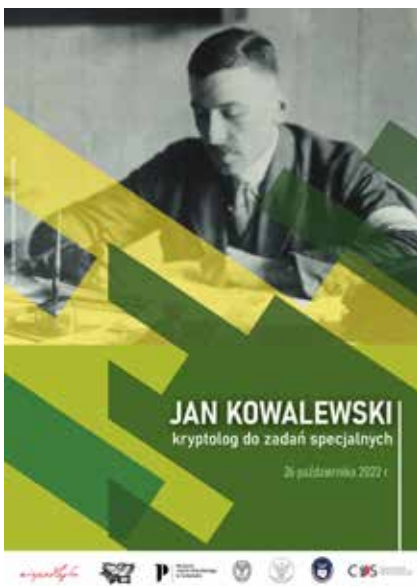

Pawła II, z Uniwersytetu Rzeszowskiego, z Państwowej Wyższej Szkoły Wschodnioeuropejskiej, z Żydowskiego Instytutu Historycznego im. Emanuela Ringelbluma w Warszawie i z Akademii Ignatianum w Krakowie. Reprezentowane były również polskie muzea, m.in. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku, Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemyślu, Muzeum Romantyzmu w Opinogórze. Referaty i sprawozdania z konferencji naukowych oraz sesji poświęconych zabytkom kultury polskiej na Kresach są publikowane w roczniku „Dialog Dwoch Kultur”.

Jan Kowalewski – kryptolog do zadań specjalnych (1892–1965)

W 130. rocznicę urodzin Jana Kowalewskiego, w październiku 2022 roku, we współpracy z Akademią Sztuki Wojennej, z Centralnym Ośrodkiem Szkolenia ABW i z Instytutem Józefa Piłsudskiego w Warszawie – odbyła się konferencja: **Jan Kowalewski – kryptolog do zadań specjalnych (1892–1965)**. Materiały pokonferencyjne wydaliśmy drukiem w pracy pod tym samym tytułem, pod red. Grzegorza Nowika i Stefana Artymowskiego, Sulejówek – Emów – Warszawa 2023.

Historię swą piszcie same. Polityka, historiografia i muzealne narracje z perspektywy kobiet

Z okazji ogłoszonego przez Sejm RP **Roku Aleksandry Piłsudskiej** odbyła się w grudniu 2022 roku – we współpracy z Instytutem Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk – konferencja naukowa **Historię swą piszcie same. Polityka, historiografia i muzealne narracje z perspektywy kobiet**. Materiały pokonferencyjne wydaliśmy drukiem w pracy pod tym samym tytułem, pod redakcją Iwony Dadej, Agnieszki Kaczmarskiej, Dobrochny Kałwy i Anny Nowakowskiej-Wierzchoś (Sulejówek – Warszawa 2023).

Konferencja w 100-lecie Instytutów Józefa Piłsudskiego

Jeszcze innym wydarzeniem stała się **Konferencja w 100-lecie Instytutów Józefa Piłsudskiego** (Warszawa – Rembertów – Sulejówek, październik 2023). Muzeum było współorganizatorem konferencji, w której wzięli udział przedstawiciele trzech instytutów Józefa Piłsudskiego: w Warszawie, w Nowym Jorku i w Londynie.

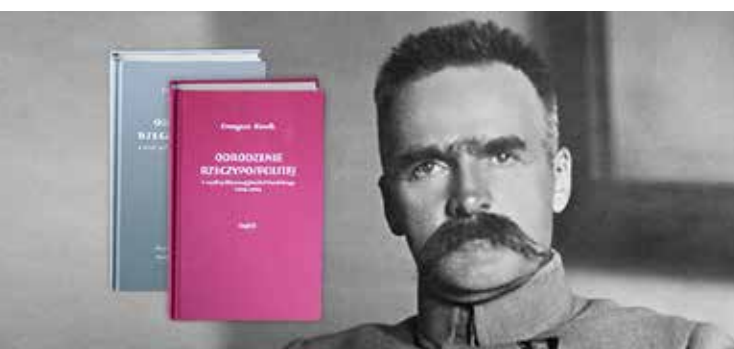
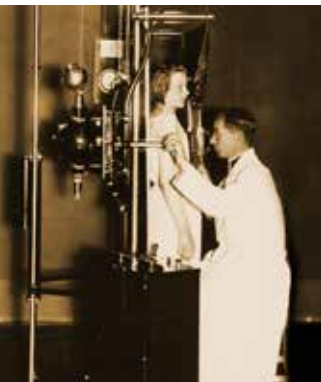
POPULARYZACJA BADAŃ HISTORYCZNYCH

Przykładamy dużą wagę do popularyzacji wiedzy o historii Polski XIX i XX wieku, ze szczególnym uwzględnieniem postaci Marszałka, jego działalności, dorobku, myśli politycznej ukazanej na tle epoki, w której żył. Na działalność popularyzatorską składają się m.in. debaty historyczne, wykłady, ogólnopolska olimpiada przedmiotowa czy liczne wydawnictwa.

Debaty naukowe - „profesorskie”

W naszym Muzeum realizujemy dwa programy debat: o charakterze naukowym, z udziałem uznanych badaczy historii, oraz edukacyjne - dla młodzieży szkolnej. Ten drugi rodzaj debat został przedstawiony w części dotyczącej naszej działalności edukacyjnej.

Deбаты naukowe poświęcone są problemom ustrojowym, politycznym i militarnym, społecznym oraz kulturalnym II Rzeczypospolitej. Zaczęliśmy je organizować w okresie pandemii, we współpracy z Biurem Programu „Niepodległa”. Transmitujemy je na kanale YouTube i na fanpage’u Facebook Biura Programu „Niepodległa”, dzięki czemu nasze Muzeum dociera do szerokiego grona zainteresowanych odbiorców w kraju i zagranicą. Deбаты organizujemy w przestrzeni Saloniku – na tle malowniczej zieleni drzew rosnących wokół Muzeum, lub w Sali Paderewskiego, dającej większemu audytorium możliwość uczestnictwa na żywo. W latach 2020–2023 odbyło się łącznie 27 debat naukowych streamingowanych online. Wszystkie są dostępne na muzealnym kanale YouTube, a ich oglądalność systematycznie wzrasta. Do chwili obecnej odnotowano łącznie ponad 61 tys. odsłon wszystkich debat.

W 2021 roku odbyło się 14 debat. Podajemy poniżej tylko ich tytuły (oraz

niekiedy zwięzły opis), ponieważ wykaz uczestników i pozostałe informacje ich dotyczące można znaleźć na stronie internetowej Muzeum oraz na muzealnym kanale YouTube.

- *Jaka konstytucja dla Rzeczypospolitej?* – dwie debaty, o dwóch konstytucjach II RP: marcowej i kwietniowej zorganizowane z okazji 100. rocznicy uchwalenia konstytucji marcowej.
- *Traktat ryski – przegrane zwycięstwo?* – w 100. rocznicę podpisania traktatu. Dwie debaty.
- *Przewrót majowy – dwie racje* – w 95. rocznicę wydarzenia.
- *Nieznane raporty o wojnie 1920 r.* – debata wokół książki *Misje wojskowe ententy wobec wojny Polski z bolszewicką Rosją 1920*.
- *Cud nad Wisłą w Puławach*. Debata o Bitwie Warszawskiej w Pałacu Czartoryskich w Puławach z udziałem publiczności.
- *Recepta na zdrowie. Na froncie medycznym II RP.*
- *O co walczy Polska. Debata o pismach wybranych Ignacego Matuszewskiego.*
- *Mapa II Rzeczypospolitej – jak wyrysowano granice.*
- *Jaka Polska? Rozmowy Ojców Niepodległości* – dwie debaty.
- *Myśl polityczna Józefa Piłsudskiego*. Debata naukowa w rocznicę urodzin Marszałka.
- *Halo, halo, tu Polskie Radio Warszawa.*

Debaty w roku 2022:

- *Edukacja w II Rzeczypospolitej.*
- *Pomnik ze spiżu, porcelany czy... pikseli?* Debata o upamiętnieniach Józefa Piłsudskiego w przestrzeni publicznej
- *105 lat walki o Ukrainę.*
- *Przywódca. Debata nie tylko o Piłsudskim.*
- *Śląsk – Warszawa – wspólna sprawa.*
- *Gorące lato 1920. Armia w odwrocie. Państwo w kryzysie.*
- *Różnorodna Niepodległa.*
- *Wspomnienie o Gabrielu Narutowiczu*. Debata w rocznicę zabójstwa pierwszego prezydenta II RP.

Debaty w roku 2023:

- *Ile kosztuje niepodległość*. Debata poświęcona ocenie strat osobowych i materialnych poniesionych przez Polskę i Polaków w okresie Wielkiej Wojny oraz walk o niepodległość i granice Rzeczypospolitej. W debacie uczestniczyli: dr Robert Andrzejczyk, prof. Marek Dutkiewicz, prof. Grzegorz Nowik, prof. Włodzimierz Suleja.
- *(Nie)odkryta – jakich opowieści o Aleksandrze Piłsudskiej potrzebujemy*. Debata na zakończenie obchodów Roku Aleksandry Piłsudskiej z udziałem: prof. Marty Sikorskiej, autorki biografii *Aleksandra Piłsudska (1882–1963)*, Anny Kowalczyk, prezeski Fundacji Muzeum Historii Kobiet, Michała Wójcika – dziennikarza i historyka oraz Małgorzaty Basaj, kierowniczkę Działu Wystaw i Popularyzacji Nauki. Spotkanie poprowadziła dr Joanna Sieracka z Działu Edukacji.

Wykłady czwartkowe

Wykłady czwartkowe to nasza wewnętrzna formuła dokształcania i spotkań o charakterze prelekcji. Stanowi platformę wymiany wiedzy i zainteresowań pracowników naszego Muzeum. Prezentowane treści pozwalają nie tylko pogłębić wiedzę z zakresu życia i działalności Józefa Piłsudskiego oraz jego czasów, lecz także lepiej poznać i zrozumieć działalność różnych działów Muzeum, poszczególne elementy wystawy czy zbiorów. Są także sposobnością do dyskusji pośród pracowników, do prezentowania ciekawych opracowań naukowych i do ich recenzowania.

„Z Piłsudskim po Kresach” - cykl wykładów online

W latach 2021–2022 zrealizowaliśmy cykl wykładów – gawęd Tomasza Kuby Kozłowskiego z Domu Spotkań z Historią w Warszawie, łączonych z prezentacją materiałów ikonograficznych ze zbiorów autora. Cykl składał się z następujących odcinków:

- *Zułów. Od kolebki do narodowego panteonu.*
- *Wilno. Miłe miasto.*
- *Rossa. Serce Wodza.*
- *Lwów. Semper Fidelis.*
- *Wojenne wigilie na Kresach.*
- *Legionowo. Leśna osada na Wołyniu.*

Każdy z odcinków obejrzało online blisko 700 osób, odcinek o Wilnie odnotował ok. 3 tys. wyświetleń.

Ogólnopolska Olimpiada Przedmiotowa im. mjr. Marka Gajewskiego Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego

Olimpiada to kolejny projekt z zakresu popularyzacji wiedzy historycznej wśród dzieci i młodzieży oraz edukacji. Została zapoczątkowana w 1995 roku w Ministerstwie Obrony Narodowej, ale od 2010 roku współorganizowana jest przez nasze Muzeum, przez Centralną Bibliotekę Wojskową oraz przez Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego. Od 2017 roku ma ona status olimpiady przedmiotowej, pozwalający na zwolnienie finalistów z egzaminu maturalnego z historii. Regulamin i harmonogram zawodów olimpiady został uzgodniony z Centralną Komisją Egzaminacyjną.

Olimpiada jest skierowana do uczniów szkół średnich, ostatnich klas ośmioletniej szkoły podstawowej oraz polskich i polonijnych szkół odpowiadających wyżej wymienionym stopniom, a usytuowanych poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej – zainteresowanych historią Polski, a zwłaszcza historią wojskowości. Co roku w zawodach bierze udział ok. 3 tys. uczniów z ponad 500 szkół średnich z całej Polski. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku sprawuje nadzór nad wszystkimi etapami zawodów: od zawodów szkolnych, przez międzyszkolne, wojewódzkie, aż po pierwszą i drugą część zawodów, w trakcie których wyłaniani są – odpowiednio – finaliści i laureaci olimpiady. Przewodniczącym Komitetu

Głównego Olimpiady jest prof. Grzegorz Nowik, funkcję sekretarza naukowego tego komitetu pełni dr Emil Noiński, a sekretarza organizacyjnego – dr Stefan Artymowski.

Za zaangażowanie w prace związane z organizacją i przeprowadzeniem olimpiady w latach 2022–2023 zostali odznaczeni medalem *Pro Patria* następujący pracownicy naszego Muzeum: Roman Olkowski, Marta Piotrkiewicz, Bogumiła Rusiecka, Justyna Barańska, Paweł Przedziecki, Małgorzata Basaj, Wojciech Markert, Michał Janik, dr Stefan Artymowski, Łukasz Wieczorek, Ewa Kozłowska i Katarzyna Rogalska. W 2022 roku Medalem Komisji Edukacji Narodowej odznaczony został natomiast dr Emil Noiński, kierownik Działu Badań Naukowych.

PROGRAMY LOKALNE

Zadaniem **Działu Programów Lokalnych** stało się budowanie relacji z najbliższym otoczeniem naszego Muzeum. Chcemy tworzyć relacje, ale również do ich zacieśniania zachęcać społeczność miasta Sulejówek – poprzez realizowanie różnorodnych programów. Już na etapie budowy kompleksu muzealnego założyliśmy, że będziemy **stymulować integrację naszej instytucji ze społecznością lokalną**, gdyż postawienie ogromnego kompleksu pośrodku małej podwarszawskiej miejscowości zmienia dotychczasowy jej charakter. Podjęliśmy szereg działań na rzecz stworzenia **muzeum relacyjnego, czyli pozostającego w dialogu z otoczeniem**.

Zajmuje się tym nasz **Dział Programów Lokalnych**, którym do 2021 roku kierowała dr Beata Nessel-Łukasik, później Olga Ślifirska, a obecnie jego działaniami zarządza Marta Idziak.

Przy okazji dorocznych wielkich wydarzeń, które na stałe weszły do kalendarza muzealnego, takich jak Święto Niepodległości, Dział Projektów Lokalnych organizuje, we współpracy z hufcem harcerskim i innymi organizacjami pozarządowymi, rajdy rowerowe, gry terenowe czy listopadowe ognisko połączone ze śpiewaniem pieśni. Te wydarzenia cieszą się bardzo dużą popularnością.

Współpracujemy też z Miejskim Domem Kultury w Sulejówku przy organizacji corocznego Festiwalu Zofiówka, którego nazwa pochodzi od imienia Zofii Moraczewskiej, która wraz z mężem Jędrzejem Moraczewskim zamieszkiwała w Sulejówku.

Archiwum Społeczne Sulejówka

Ta inicjatywa to partnerski projekt Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sulejówku, Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku oraz Towarzystwa Przyjaciół Sulejówka, realizowany od września 2016 roku, ukierunkowany na wspólne działania mające na celu dotarcie do archiwaliów dotyczących Sulejówka i jego mieszkańców.

Poszukujemy zdjęć i dokumentów z rodzinnych albumów i z domowych szuflad oraz zbieramy relacje przybliżające życie codzienne oraz historię osób, których losy splatały się z miastem. Dzięki tym materiałom stworzyliśmy portal „Sulejówek po sąsiedzku” (www.sulejowekposasiedzku.pl), który jest wielowymiarowym obrazem historii społecznej Sulejówka, a także niepowtarzalnym zapisem bardzo osobistych emocji oraz opowieści o tym, co było i co wciąż pozostaje ważne dla mieszkańców i mieszkanki tej podwarszawskiej miejscowości. Stał się on również zaproszeniem do nawiązywania relacji, do budowania więzi i bliskości między tymi, którzy tu niegdyś mieszkali, a tymi, którzy dopiero odkrywają to miejsce. Między tym, co już się wydarzyło, a tym, co kształtuje tę wspólnotę dzisiaj. Stale poszukujemy fotografii

i innych materiałów archiwalnych, które chcemy udostępnić po ich digitalizacji. Zależy nam, żeby cyfrowa baza materiałów o ludziach, którzy tworzyli miasto, ciągle się rozrastała i była punktem wyjścia do dalszych działań warsztatowych czy spotkań. Każda historia, każde zdjęcie i najdrobniejsze wspomnienie są dla nas bardzo ważne.

Wolontariat

Ta forma aktywności powstała w 2019 roku, ale kształtowała się już znacznie wcześniej, kiedy niektórzy mieszkańcy Sulejówka interesowali się naszymi działaniami, uczestniczyli w projektach edukacyjnych i chcieli być blisko naszego Muzeum. Po pewnym czasie ta grupa została sformalizowana w postaci muzealnego wolontariatu. Z myślą o celach wolontariatu przyjęliśmy, że ma to być przestrzeń zaangażowania społecznego – wspólnego działania, w którym można się rozwijać i dzielić pasjami, a przy tym robić coś dla najbliższego otoczenia. Element dzielenia się wiedzą okazuje się tu istotny, ponieważ

nasz wolontariat jest wielopokoleniowy: wspierają nas osoby nastoletnie, dorosłe i emeryci. Chcemy, żeby grupa czerpała z tego zróżnicowania pokoleniowego. Zaangażowanie społeczne przejawia się też we współtworzeniu i realizowaniu przez wolontariuszy – na podstawie ich własnych pomysłów – projektów skierowanych do społeczności lokalnej. W ten sposób wolontariusze poznają kulisy pracy w Muzeum i pracy projektowej.

Dwie wystawy czasowe: **Stanisław Sieradzki „Świst”**. **Moje harcerskie szlaki wiodły także do Sulejówka** oraz **Sulejówek zatrzymany w kadrze. Lata 20. i 30. XX wieku w obiektywie Romualda Makarewicza**, powstały dzięki zaangażowaniu wolontariuszy.

Wolontariusze odegrali ważną rolę m.in. w organizacji wystawy fotograficznej **Sąsiedztwo – Spotkanie – Świątowanie**, przygotowanej przez Dział Programów

Lokalnych. Fotografie, ukazujące życie codzienne od lat 20. do 70. XX wieku, mieszkańcy podarowali Archiwum Społecznemu Sulejówka, tworzonemu przez Muzeum we współpracy z Towarzystwem Przyjaciół Sulejówka oraz z Miejską Biblioteką Publiczną.

Specjalną atrakcją wiosennych i letnich wieczorów w naszym Muzeum stało się ogólnodostępne **Kino Letnie** prezentujące filmy z dwudziestolecia międzywojennego. Publiczność przyciągają także **Retro Dancengi** z muzyką z epoki, na które zapraszamy mieszkańców Sulejówka i okolic.

WYDARZENIA ARTYSTYCZNE I WSPÓLNE ŚWIĘTOWANIE

Z uwagi na zmieniające się potrzeby i oczekiwania stojące przed muzeami, otwarliśmy się na proponowanie wydarzeń artystycznych czy specjalnych dni, podczas których oferujemy wiele wydarzeń, mogących stanowić dla gości źródło nie tylko wiedzy, lecz także wielkiej przyjemności. Te kompleksowo skoordynowane wydarzenia stanowią kulminację wielotygodniowych przygotowań i odkładają się w pamięci zwiedzających jako wyjątkowy czas. Tradycję tę kontynuujemy od uroczystego otwarcia Muzeum 14 sierpnia 2020 roku, w trakcie którego walc skomponowany przez ojca Józefa Piłsudskiego zagrał Aleksander Opolski – młody wirtuoz urodzony już w XXI wieku, co stanowiło symboliczne nawiązanie do idei niepodległościowych sięgających korzeniami do wieku XIX, a kontynuowanych przez cały wiek XX, aż do dzisiaj.

Można wymienić dwa najważniejsze – sierpniowe Święto Wojska Polskiego (świętowane w rocznicę Bitwy Warszawskiej 15 sierpnia 1920 roku) oraz Narodowe Święto Niepodległości 11 listopada. Poza nimi staramy się zbudować „nową tradycję” świętowania Imienin Marszałka 19 marca.

Podczas tych wydarzeń, a czasami z innej okazji, organizujemy koncerty.

Poniżej kilka przykładów:

Koncert Salonowy

W maju 2021 roku odbył się koncert dwóch artystek, sopranistki Olgi Pasicznik oraz pianistki Joanny Maklakiewicz – potomkini znanego rodu kompozytorów – braci Maklakiewiczów. W programie koncertu znalazły się pieśni (także japońskie) oraz utwory fortepianowe. Koncert odbył się w formule salonowej. Obejmował on utwory Franciszka i Jana

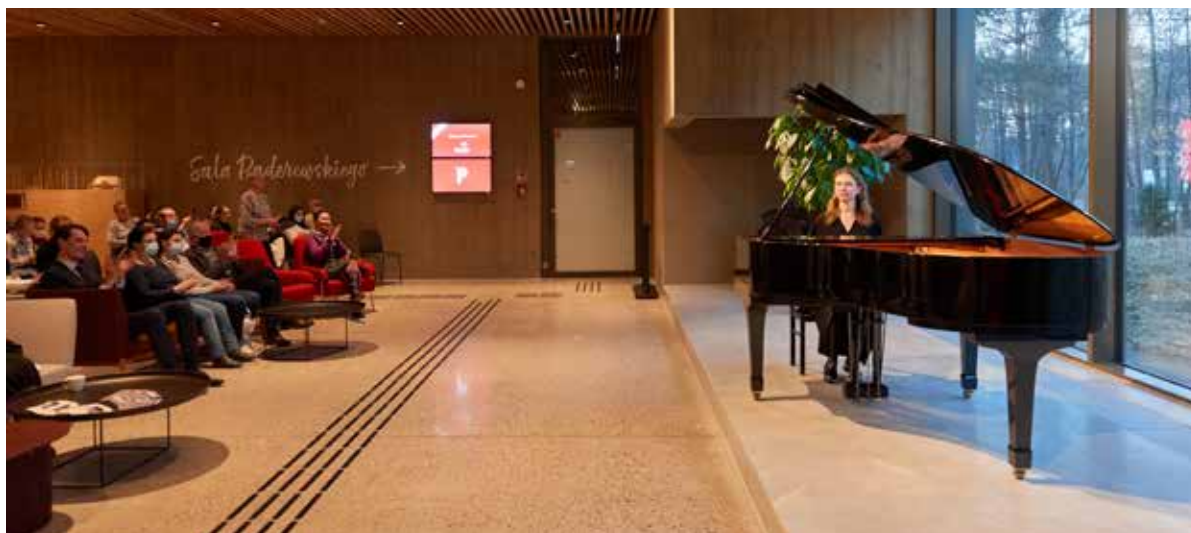
Adama Maklakiewiczów, głównie pieśni do słów poetów polskich – Krzysztofa Kamila Baczyńskiego, Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego czy Władysława Broniewskiego. Zabrzmiały również ambitne muzycznie Wokalizy oraz Pieśni japońskie do słów Ryōchū Umedy. Ciekawostką było **wykonanie polonezów i walca kompozycji Tadeusza Kościuszki- nieznanego od strony talentu muzycznego Naczelnika, a goście mogli zapoznać się z oryginałem nut z XVIII wieku.**

Stulecie dworku „Milusin”

24 czerwca 2023 roku, przywołując radosną atmosferę osiedlenia się w dworku „Milusin” rodziny Piłsudskich, uroczystie świętowaliśmy jego stulecie. Finałem obchodów był uroczysty toast i słodki poczęstunek oraz plenerowa potańcówka z udziałem Warszawskiego Combo Tanecznego. W wydarzeniu wzięło udział ponad 500 osób - nie tylko mieszkańców Sulejówka.

Dziecięce poranki muzyczne

W 2023 roku wielką popularnością cieszyły się wśród rodzin niedzielne poranki muzyczne w formie spotkań z muzyką. Występy młodych artystów w naszym muzealnym Saloniku cieszyły się niezmiennie olbrzymią frekwencją.

Koncert Marcina Maseckiego na inaugurację Roku Aleksandry Piłsudskiej

Koncert Marcina Maseckiego, podczas którego artysta zaprezentował swoje wirtuozowskie interpretacje najsłynniejszych utworów George'a Gershwina, był w marcu 2023 roku artystyczną inauguracją Roku Aleksandry Piłsudskiej. Sala Paderewskiego pękała w szwach, a bilety na koncert rozeszły się w internetowej przedsprzedaży w niecałe dwie godziny. Wybór utworów, brawurowo zaprezentowanych na koncercie, nie był przypadkowy. Podobno Józef Piłsudski przywiózł Aleksandrze z międzynarodowej konferencji dyplomatycznej w Genewie płyty gramofonowe właśnie z utworami George'a Gershwina. Po koncercie odbyła się rozmowa artysty z publicznością w muzealnym Saloniku moderowana przez Piotra Metza - znanego dziennikarza muzycznego.

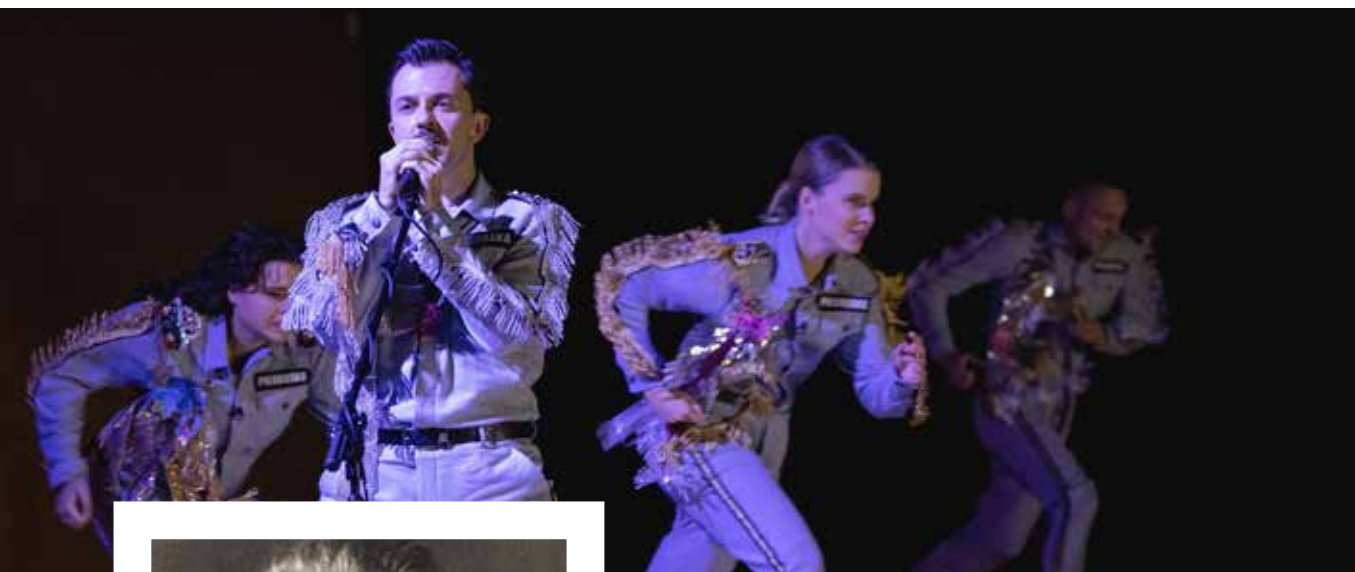
Dzień Babci i Dziadka

Z okazji święta wszystkich Babć i Dziadków staramy się przygotować w Muzeum specjalną ofertę, w ramach której zachęcamy do weekendowych odwiedzin naszego Muzeum (22-23 stycznia). W ofercie dla gości w wieku 60+ wprowadziliśmy zniżki na zwiedzanie wystawy stałej z przewodnikiem, w ramach cyklu „Od Zułowa po Wawel. Śladami Józefa Piłsudskiego”, a ceny biletów normalnych i ulgowych na zwiedzanie wystawy stałej z przewodnikiem obniżyliśmy.

Spektakl Piłsudska: Unmuted

11 i 12 września 2021 roku odbyły się w naszym Muzeum premierowe pokazy przedstawienia *Piłsudska: Unmuted*. Spektakl stanowi refleksję nad postacią Aleksandry Piłsudskiej oraz jest próbą oddania jej głosu jako osobie, która wycofała się na drugi plan. Reżyseria: P. Leończyk, przy współpracy K. Pluty. Muzyka: M. Sowul, wizualizacje: W. Grzybowska, kostiumy: J. Drzastwa. Na scenie wystąpili: I. Dziegielewska, G. Kopeć, A. Koszewski, A. Matlingiewicz i Ł. Wójcicki. Spektakl powstał we współpracy z Miejskim Domem Kultury

w Sulejówku (w ramach Festiwalu Zofiówka). Spektakl wystawiany był jeszcze w naszej Sali Paderewskiego kilkakrotnie, za każdym razem wzbudzając żywiołowy aplauz publiczności.

Kino Letnie „Z Polski do Hollywood, aktorki, które wypłynęły na szerokie wody”

Latем staramy się prezentować filmy z zasobów Filмотeki Narodowej. Projekt zrealizujemy we współpracy z Chorągwią Stołeczną Związku Harcerstwa Polskiego, Hufcem Sulejówek. Pokazy kina letniego zostały zorganizowane w odpowiedzi na potrzebę mieszkańców Sulejówka, która wypłynęła podczas przeprowadzonego badania opinii społeczności lokalnej.

Jędrzejki

W naszym Muzeum 13 stycznia to dzień szczególny, gdyż obchodzimy wówczas Jędrzejki, czyli rocznicę urodzin Jędrzeja Moraczewskiego. Tradycyjnie już zachęcaliśmy do zapalenia świeciątka przed Kopcem Współtwórców Niepodległości w Sulejówku, by stworzyć z lampek świetlny krąg.

Koncert „W to mi graj! Klasycznie, ale z ludową nutą”

W ramach obchodów Roku Aleksandry Piłsudskiej zaprosiliśmy, wraz z Państwową Szkołą Muzyczną I st. nr 3 im. Juliusza Zarębskiego w Warszawie, na koncert polskiej muzyki klasycznej inspirowanej melodiami ludowymi. Muzyki, którą szczególnie lubiła Marszałkowa.

COROCZNE WYDARZENIA CYKLICZNE

Dokładamy starań, aby ważne święta państwowe oraz rocznice związane z postacią Marszałka były w naszym Muzeum dniami szczególnymi, a przy tym wypełnionymi ciekawymi wydarzeniami. Z tego powodu przygotowujemy wówczas dla naszych gości wiele nietypowych atrakcji, aby zachęcić ich do wspólnego świętowania. Cieszymy się, że w te dni odwiedza nasze Muzeum coraz więcej osób, często całymi rodzinami.

Święto Wojska Polskiego

W Święto Wojska Polskiego, którego obchody organizujemy co roku w naszym Muzeum 15 sierpnia, odwiedza nas średnio 1000–2000 osób. Przyciągają je liczne atrakcje, przygotowane przez nas specjalnie na te dni, zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci. Największym powodzeniem cieszą się zazwyczaj warsztaty rodzinne, pokazy sprzętu wojskowego 1 Warszawskiej Brygady Pancernej (czołgi, armatohaubice, moździerze, bojowe wozy piechoty, drony itd.) oraz zajęcia i gry terenowe. Nasi goście otrzymują też w te dni możliwość – po wcześniejszej rezerwacji – bezpłatnego

zwiedzania naszych wystaw i dworku „Milusin” z ogrodem historycznym. Z reguły uroczystościom towarzyszą liczne wydarzenia artystyczne: koncerty, pokazy filmowe, dyskusje panelowe, pokazy grup rekonstrukcyjnych, a nawet potańcówki w stylu retro.

Narodowe Święto Niepodległości

Corocznie 11 listopada nasze Muzeum dołącza do uroczystych obchodów Narodowego Święta Niepodległości. Przygotowujemy na ten dzień wiele różnorodnych atrakcji, które zawsze przyciągają rzesze zwiedzających. Jedną z nich to bezpłatne zwiedzanie wystawy stałej oraz – po wcześniejszej rezerwacji – dworku „Milusin”, wraz z otaczającym go ogrodem historycznym. Oprócz tego nasi goście mogą uczestniczyć w licznych koncertach, w pokazach filmowych, w dyskusjach panelowych, w warsztatach rodzinnych, w zajęciach terenowych oraz obejrzeć wystawiony sprzęt wojskowy i pokazy grup rekonstrukcyjnych.

Natomiast wieczorem zachęcamy naszych gości do wzięcia udziału w Wieczorze z Pieśnią Niepodległą, przy ognisku przygotowanym na muzealnym dziedzińcu. Nic dziwnego, że z roku na rok coraz więcej osób celebruje Narodowe Święto Niepodległości razem z nami.

Imieniny Marszałka

Nasze Muzeum stara się nawiązać do przedwojennej tradycji hucznego obchodzenia w Sulejówku co roku – 19 marca – imienin Marszałka. Liczne atrakcje, przygotowywane przez

nas specjalnie na ten dzień, przyciągają do dworku „Milusin” – jak niegdyś – licznych gości. Największą popularnością cieszą się, jak zwykle, warsztaty rodzinne oraz bezpłatne zwiedzanie wystaw, ogrodu historycznego i dworku „Milusin”. Do innych udanych wydarzeń można zaliczyć m.in.: turniej szachowy, pokazy filmowe, koncerty i panele dyskusyjne. Działania naszego Muzeum tego dnia często otrzymują też wsparcie ze strony wojska, np. 1. Dywizji Piechoty Legionów im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Noc Muzeów

W 2021 roku zorganizowaliśmy po raz pierwszy w kompleksie muzealnym Noc Muzeów. Odtąd stało się to naszą coroczną tradycją. Nasi goście mają wówczas możliwość zwiedzania nie tylko wystawy stałej, dworku „Milusin” i ogrodu historycznego, lecz także magazynu zbiorów, który tego dnia wyjątkowo udostępniamy zwiedzającym.

Święto Miasta Sulejówek – Dzień Marszałka

Miasto Sulejówek co roku obchodzi 13 czerwca swoje święto – Dzień Marszałka. Data nie jest przypadkowa, gdyż w czerwcu 1923 roku doszło do ważnego wydarzenia w dziejach Sulejówka: wprowadzenia się rodziny Piłsudskich do dworku „Milusin”, wybudowanego przez żołnierzy Marszałka dla ich wódza. Główne uroczystości, odbywające się zazwyczaj na muzealnym dziedzińcu, przyciągają licznych gości, nie tylko mieszkańców Sulejówka. Obchodom towarzyszy z reguły wiele atrakcji związanych z historią miasta oraz z uczczeniem pamięci jego najsłynniejszego mieszkańca.

WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Jak wiele instytucji kultury, rozwijamy współpracę międzynarodową, mającą na celu upowszechnienie zjawisk z dziedziny polskiej historii i kultury w świecie – w tym przypadku te zgodne z misją Muzeum, czyli związane z Józefem Piłsudskim, jego epoką i dokonaniem. Należy do niej współpraca związana z innymi postaciami z otoczenia Piłsudskiego, jak jego brat - Bronisław Piłsudski.

Ponadto, dzięki uczestnictwu w wymianie międzynarodowej, mamy okazję doskonalić własny warsztat pracy i rozwijać nasz zespół, a także sieć powiązań z podobnymi instytucjami.

Ukraina

Od pierwszych dni wojny włączyliśmy się czynnie w pomoc uchodźczyńom i i uchodźcomz Ukrainy. Pierwszą akcją, zainaugurowaną już 25 lutego, było uruchomienie - we współpracy z władzami Sulejówka - zbiórki artykułów pierwszej potrzeby dla uchodźców przybywających do miasta. Niedługo po uruchomieniu zbiórki i równoległe do niej podjęliśmy działania zmierzające do wsparcia Ukrainy w sferze symbolicznej. Identyfikacja wizualna Muzeum zyskała żółto-niebieskie barwy, a na ubraniach pojawiły się żółto-niebieskie przypinki. W Centrum Edukacyjnym powstała instalacja „Skrzydła dla Ukrainy” – każdy z uczniów odwiedzających Centrum Edukacyjne naszego Muzeum mógł przypiąć do skrzydeł żółte lub niebieskie pióro i napisać na nim (po polsku lub ukraińsku) życzenia dla swoich ukraińskich rówieśników. W tym czasie Muzeum wprowadziło także bezpłatne bilety dla obywateli Ukrainy na zwiedzanie wystawy stałej i udział w warsztatach rodzinnych.

W celu zdobycia wiedzy oraz podjęcia współpracy z innymi muzeami i organizacjami, wraz z Muzeum Warszawy i Forum Edukatorów Muzealnych, zorganizowaliśmy 7 marca 2022 roku VII Nadzwyczajne Spotkanie On-line Liderów i Liderów Edukacji Muzealnej „Solidarni z Ukrainą”.

W okresie od marca do czerwca tego roku odbyło się też **sześć spotkań „Mamy - Mamom”**, integrujących dotychczasowe mieszkanki Sulejówka z ukraińskimi uchodźczyniami i ich dziećmi. Inicjatywa spotkań wyszła od nieformalnego klubu mam z Sulejówka i spotkała się z podobnym pomysłem, który narodził się w Dziale Edukacji Muzeum. Spotkania cieszyły się ogromnym zainteresowaniem – do największej sali naszego Centrum Edukacyjnego przybywało ponad 250 gości. Dla dzieci w czasie spotkań organizowano pokazy filmów, zabawy i zajęcia muzyczne, część maluchów korzystała z przygotowanego kącika zabaw. Organizacja spotkań nie byłaby możliwa bez wolontarystycznego zaangażowania muzealnych prawników i tłumaczki.

Z inicjatywy Młodzieżowej Rady Muzeum 28 maja 2022 roku zorganizowano spotkanie rówieśnicze młodych mieszkańców Sulejówka z ich koleżankami i kolegami z Ukrainy, a 5 czerwca świętowaliśmy w Muzeum Polsko-Ukraiński Dzień Dziecka, w formie gry terenowej. Organizowane były także wydarzenia muzyczne: 9 kwietnia zorganizowaliśmy koncert „Łączy nas muzyka”, a 24 kwietnia recital harfowy Veroniki Lemishenko, wybitnej ukraińskiej harfistki. Symbolicznym zwieńczeniem tych działań było **przyznanie Muzeum I miejsca w kategorii „Sektor Pozabiznesowy” w plebiscycie Karty Różnorodności organizowanym przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu za projekt „Mamy - Mamom” (1 grudnia 2022 roku)**. Poza działaniami integrującymi, opisanymi wyżej, zorganizowaliśmy również dwa naukowe wystąpienia przybliżające historię stosunków polsko-ukraińskich: wykład dla członków Klubu Nauczyciela Historii „Nie ma wolnej Ukrainy bez niepodległej Polski, nie ma wolnej Polski bez niepodległej Ukrainy” oraz debatę naukową „105 lat walki o Ukrainę”. Obywatele Ukrainy mają także darmowy wstęp na wystawę stałą i na zajęcia edukacyjne organizowane przez nasze Muzeum.

Japonia

Specjalne miejsce w naszej działalności zajmuje współpraca z partnerami japońskimi. Wynika ona z faktu, że nasze Muzeum jest jednym z nielicznych, w których na wystawie stałej znajdują się odniesienia do kontaktów politycznych Polaków

i Japończyków, przykładowo: tajna misja „Wieczór” – czyli wyjazd Józefa Piłsudskiego do Japonii po wybuchu wojny rosyjsko-japońskiej (1904 rok), i pomoc Japonii dla Polskiej Partii Socjalistycznej. Drugim pomostem jest Bronisław Piłsudski (upamiętniony na wystawie stałej w galerii „Ziuk” i w przestrzeni immersyjnej Syberia). Jako jedno z nielicznych muzeów udostępniamy audioprzewodnik w języku japońskim. Odwiedzają nas japońscy badacze i politycy (np. senator H. Nakasone).

Dzięki finansowaniu przez Instytut Adama Mickiewicza zrealizowaliśmy w 2022 roku wieloletowy projekt współpracy

ze środowiskiem mniejszości etnicznej Ajnów na wyspie Hokkaido, zwieńczony prezentacją w Sapporo eksperymentalnego czytania fragmentów Części II *Dziadów* Adama Mickiewicza w trzech językach: polskim, japońskim i ajnuskim.

W części poświęconej wydawnictwom piszemy o trójjęzycznej publikacji podsumowującej ten projekt i opracowanej przez amb. Jadwigę Rodowicz-Czechowską.

Wizyta studyjna prof. Kazuhiko Sawady

Aby kontynuować działania popularyzujące wiedzę o życiu i spuściźnie Bronisława Piłsudskiego, **we współpracy z Ministerstwem Spraw Zagranicznych i Instytutem Polskim w Tokio**, zorganizowaliśmy wizytę studyjną prof. Kazuhiko Sawady - japońskiego biografy Bronisława Piłsudskiego w Polsce (Sulejówek, Warszawa, Wrocław) i na Litwie (Wilno), gdzie nasz gość wziął udział w XI Colloquium Warszawsko-Wileńskim. Głównym punktem wizyty stało się wręczenie profesorowi Sawadzie w naszym Muzeum 26 kwietnia 2023 roku złotego medalu „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”. Wręczeniu medalu towarzyszyło uruchomienie anglo- i japońskojęzycznej wersji muzealnego portalu wiedzy o Bronisławie Piłsudskim.

Litwa

Specjalne znaczenie mają dla nas kontakty z Litwą, z uwagi na istnienie trudnych kwestii w interpretacji wspólnej historii, ale także ze względu na obecną sytuację polityczną w Europie.

Nawiązaliśmy relacje z Muzeum Narodowym Litwy w Wilnie i planujemy wspólne przedsięwzięcia. Przykładowo: w maju 2024 roku gościliśmy w naszym Muzeum na wizycie studyjnej grupę dwanaścioro edukatorów i edukatorek z czterech litewskich muzeów i galerii (w Wilnie, w Kownie i w Szawlach), którzy zapoznawali się z naszym Centrum Edukacyjnym.

Programy europejskie

W październiku 2022 roku rozpoczęliśmy realizację projektu „Przez interpretację do docenienia i ochrony. Budowa programu edukacji dorosłych w oparciu o metodę interpretacji dziedzictwa”. Dzięki pozyskaniu dotacji z Unii Europejskiej, za pośrednictwem Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, narodowego operatora programu Erasmus+, trzydzieścioro pracowniczek i pracowników naszego Muzeum z różnych działów instytucji, zajmujących się edukacją dorosłych, wzięło udział w lutym i marcu 2023 r. w certyfikowanym kursie interpretacji dziedzictwa, który odbył się w Zagrzebiu i Ogulinie.

Kontynuacją tego projektu stało się **Międzynarodowe seminarium Interpreting our Museums.**

W dniach 22-23 września 2023 roku odbyło się w naszym Muzeum międzynarodowe seminarium poświęcone interpretacji dziedzictwa w muzeach. Miało ono formę hybrydową i odbywało się w całości po angielsku, dzięki czemu mogli wziąć w nim udział uczestnicy z całego świata. Tytuł seminarium nawiązywał do słynnej książki Freemana Tildena *Interpreting our Heritage*, która ukazała się po raz pierwszy w 1957 roku w Stanach Zjednoczonych i jest podstawowym tekstem, na którym bazuje metoda interpretacyjna jako sposób myślenia o budowaniu relacji między dziedzictwem a współczesnymi ludźmi. Przewodnik, który prowadzi spacer interpretacyjny, opiera go na kilku wybranych autentycznych obiektach, wokół których buduje angażujące opowieści, w wyniku czego aktywizuje zmysły, emocje, wyobraźnię oraz intelekt uczestników i zaprasza ich do rozmowy, dzięki czemu zwiedzanie staje się poruszającym doświadczeniem, odwołującym się do uniwersalnych wartości i do świata uczestników. Seminarium miało na celu przybliżenie tego podejścia osobom, które go nie znały, ale także wymianę myśli dotyczącą jego zastosowania w muzealnictwie – od edukacji po projektowanie wystaw. Istotnym elementem stało się także podzielenie się efektami projektu realizowanego w naszym Muzeum ze środków Unii Europejskiej w ramach programu Erasmus+.

Spacery interpretacyjne są obecnie formą uprawianą przez nas i proponowaną zwiedzającym.

W maju 2024 roku prezentowaliśmy je uczestnikom podczas dorocznego 12. Międzynarodowego European Remembrance Symposium organizowanego przez Europejską Sieć Pamięć i Solidarność oraz Muzeum Historii Polski.

Współpraca z Ministerstwem Spraw Zagranicznych

W czerwcu 2023 roku odbył się w Muzeum jeden dzień Narady Ambasadorów RP (ponad 100 dyplomatów). W trakcie pobytu miał też miejsce koncert Polskiej Opery Królewskiej oraz zwiedzanie Muzeum z oprowadzaniem przez kadrę dyrektorską.

Planujemy także współpracę w okresie sprawowania przez Polskę **prezydencji w Radzie Unii Europejskiej w pierwszej połowie 2025 roku.**

WYDAWNICTWA

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku prowadzi bardzo aktywną działalność wydawniczą, obejmującą monografie naukowe, publikacje źródłowe, popularnonaukowe, katalogi i albumy, a nawet książki dla dzieci i młodzieży. Poza tym nasi pracownicy publikują wiele artykułów w czasopismach naukowych lub popularnonaukowych, zamieszczają rozdziały w monografiach zbiorowych oraz piszą różnego rodzaju recenzje.

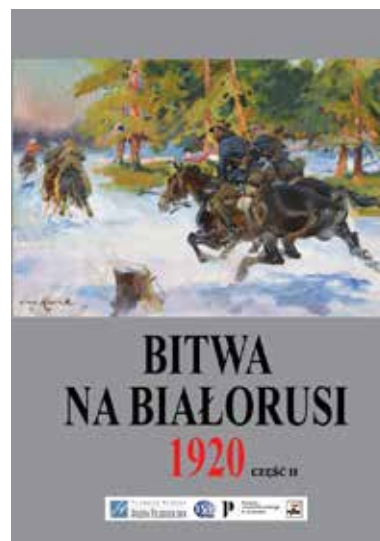
Dokumenty źródłowe do wojny Polski z bolszewicką Rosją 1918–1920

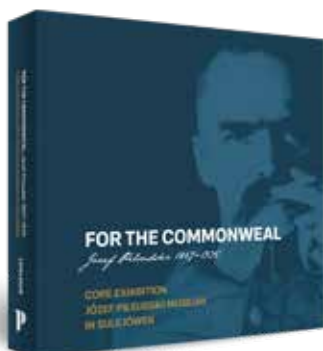
Praca zbiorowa pod redakcją prof. dr. hab. Grzegorza Nowika.

Seria wydawnicza zawierająca najobszerniejszy zbiór dokumentów i materiałów dotyczących tej wojny, będąca kontynuacją wydawnictwa zapoczątkowanego w 1935 r. przez Wojskowe Biuro Historyczne, które przed wybuchem II wojny światowej zdążyło opublikować pierwsze dwa tomy. Te prace kontynuuje zespół badawczy pod kierunkiem prof. dr. hab. Grzegorza Nowika, realizujący we współpracy z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, z Fundacją Rodziny Józefa Piłsudskiego, z Instytutem Studiów Politycznych PAN i z Wydawnictwem RYTM grant badawczy MNiSW: „Wydanie serii dokumentów źródłowych wojny Polski z bolszewicką Rosją 1918–1920”.

Do tej pory w ramach serii ukazały się następujące zbiory dokumentów:

- **Bitwa warszawska (części I-II),**
- **Bitwa niemeńska (części I-II),**
- **Bitwa lwowska (części I-II),**
- **Bitwa lwowska i zamojska (część III),**
- **Bitwa wołyńsko-podolska,**
- **Bitwa o Ukrainę (części I-II, część III/1-2),**
- **Bitwa na Białorusi (część I),**
- **Front wschodni (część I, część II/1-2),**
- **Bitwa na Białorusi (część II),**
- **Bitwa na Białorusi (część III) – w przygotowaniu,**
- **Front wschodni (części III-IV) – w przygotowaniu**

For the Commonwealth. Józef Piłsudski 1867-1935

Wiosną 2021 roku wydaliśmy wersję angielską katalogu wystawy stałej – *For the Commonwealth. Józef Piłsudski 1867-1935*. Publikacja jest przeznaczona dla zagranicznych gości odwiedzających Muzeum. Główne zadanie katalogu polega na przybliżeniu wystawy stałej zagranicznym gościom poprzez jej dopełnienie, dopowiedzenie, uzupełnienie, a nawet rozwinięcie, pod względem zarówno treści, jak i formy – gdyż katalog zawiera informacje, do których często trudno dotrzeć podczas bezpośredniego oglądania ekspozycji. Katalog, podobnie jak całe Muzeum, stawia sobie za cel przybliżenie zbiorowej pamięci Polaków wielowymiarowej postaci Marszałka.

Dworek „Milusin”. Dom Piłsudskich w Sulejówku

Praca zbiorowa

Zabytkowy dworek „Milusin”, wraz z otaczającym go ogrodem, to najcenniejsza – z historycznego punktu widzenia – część Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, ponieważ umożliwia bezpośredni kontakt z autentycznymi miejscami, w których żyli Marszałek i jego najbliższa rodzina. Naszą intencją było, aby zwiedzający „Milusin” znaleźli się w sferze oddziaływania ducha miejsca – *genius loci*. Niniejsza publikacja, którą przygotowaliśmy z myślą o naszych gościach odwiedzających dworek „Milusin” w Sulejówku, ma do spełnienia kilka funkcji. Jej zadaniem jest dostarczenie rzetelnej i syntetycznej wiedzy na temat historii tego miejsca, wnętrza dworku, jego wyposażenia, zgromadzonych w nim pamiątek, dzieł sztuki, mebli, książek, podarunków czy przedmiotów codziennego użytku. Z wieloma z nich wiążą się ciekawe historie i opowieści mówiące dużo także o ludziach, do których należały.

Pisma zebrane Józefa Piłsudskiego. Nowa edycja

Prof. dr hab. Włodzimierz Suleja przeprowadził w latach 2021–2023 kwerendy źródłowe do nowej, pełnej (poprawionej i uzupełnionej) edycji *Pism zebranych Józefa Piłsudskiego*: w rocznikach „Niepodległości” z okresu międzywojennego 1929–1939, w prasie międzywojennej – „Słowo Polskie” (Lwów 1920–1921) oraz „Naprzód” (Kraków 1920–1921). Efektem kwerendy jest odnalezienie wielu nieznanych tekstów Marszałka. Przeprowadzono również weryfikację źródłową materiałów z uzupełnień do *Pism zebranych*, których wydanie 1 tomu zaplanowaliśmy na 2024 rok.

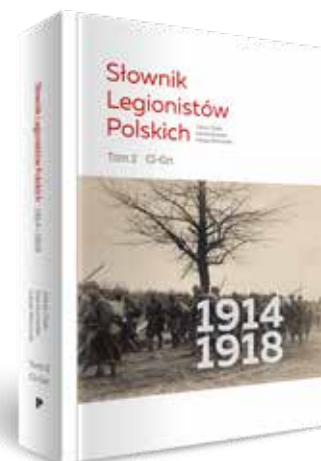
Słownik Legionistów Polskich 1914–1918

tomy 1-2

Janusz Cisek, Łukasz Wieczorek, Ewa Kozłowska

Od kilku lat prowadzimy w naszym Muzeum badania naukowe i prace redakcyjne, których ukoronowaniem jest edycja wielotomowego *Słownika Legionistów Polskich. Tom 1.* (litery: A – Ch), zapoczątkowana w 2022 roku. W 2023 roku ukazał się natomiast tom 2. (litery: Ci – Gn), a na 2024 rok zaplanowaliśmy wydanie tomu 3. (litery Gi-L). Ta seria wydawnicza stanowi żywy pomnik czynu zbrojnego Legionistów Polskich – środowiska, które w 1914 roku, pod wodzą Józefa Piłsudskiego, zainicjowało walkę Polaków o niepodległość i doprowadziło do odrodzenia Rzeczypospolitej.

Słownik Legionistów Polskich 1914–1918 to niezwykle cenne źródło wiedzy o społeczeństwie polskim z przełomu XIX i XX wieku. Wydanie tej pozycji drukiem, wraz z załączonym analitycznym opracowaniem stanowiącym portret socjologiczny środowiska, stało się ukoronowaniem dotychczasowych badań i pomnikiem pokolenia, wieńczącym obchody 100-lecia odzyskania niepodległości. W 2024 roku przygotowywany jest do wydania tom 4.

Opowieść o Bronisławie Piłsudskim. Polak nazwany Królem Ajnów

**Kazuhiko Sawada, tłumaczenie z języka japońskiego:
Barbara Słomka**

Książka autorstwa Kazuhiko Sawady, profesora Uniwersytetu Saitama, to pierwsza wydana po polsku szczegółowa biografia krytyczna Bronisława Piłsudskiego – starszego brata sławnego Marszałka.

Opowieść zaczyna się w Zułowie, wraz z narodzinami Bronisława, ale nie kończy się z jego śmiercią, ponieważ przedstawia w skrócie dalsze losy jego ajnoskiej rodziny. Autor prześledził dokładnie życie bohatera książki: fakty zostały udokumentowane źródłowo, bogato zilustrowane cytatami autorstwa samego Bronisława (dzienniki z lat młodości, listy, artykuły) bądź pochodzącymi z tekstów o nim. Poznajemy więc Bronisława jako gimnazjalistę prowadzącego tajną działalność patriotyczną, jako studenta, jako pomocnika rosyjskich zamachowców, jako zesłańca, który swoją tragedię przekuł w szlachetny czyn: pomoc uciśnionym ludziom (właśnie gdy z nimi obcował, odkrył w sobie powołanie etnograficzne), a także jako redaktora, jako przyjaciela rosyjskich rewolucjonistów i japońskich intelektualistów, jako muzealnika i naukowca oraz jako patriotę.

Józef Piłsudski i jego żołnierze w roku 1914. Od Oleandrów do Łowczówka

Tomasz Stańczyk

Autor książki *Józef Piłsudski i jego żołnierze w 1914 roku. Od Oleandrów do Łowczówka* w ciekawy sposób, w popularnej formie, przybliżył czytelnikom skomplikowany proces odrodzenia polskiego czynu zbrojnego, pierwszego od upadku powstania styczniowego – zakończony utworzeniem Legionów Polskich, oraz pierwsze boje tej formacji od sierpnia do końca grudnia 1914 roku. Opisuje także postać Józefa Piłsudskiego – autora koncepcji stworzenia polskiej armii jako narzędzia niezbędnego do odrodzenia Rzeczypospolitej: od jego działalności w PPS, a następnie w Związku Walki Czynnej, aż po budowanie w Galicji związków strzeleckich, które stały u genezy Legionów. Publikacja przedstawia nie tylko szlak bojowy tej formacji wojskowej w 1914 roku, lecz także jej ducha i specyfikę oraz tworzenie się jej legendy, która odegrała istotną rolę w trudnym dziele odradzania się Polski, zakończonym 11 listopada 1918 roku.

Józef Piłsudski i jego żołnierze w 1915 roku. Znad Nidy na Wołyń

Tomasz Stańczyk

Książka jest kontynuacją poprzedniej publikacji: *Józef Piłsudski i jego żołnierze w 1914 roku. Od Oleandrów do Łowczówka*. Zawiera zarówno opis walk I Brygady, jak i analizę działań politycznych Komendanta w 1915 roku – gdyż właśnie w nich tkwił cel jego wyruszenia na wojnę. A tym celem była niepodległość Polski. W rozkazie wydanym w rocznicę wymarszu z Oleandrów Piłsudski zwracał się do swoich żołnierzy słowami: *Idźcie czynem wojennym budzić Polskę do zmartwychwstania*. Jesienią 1915 roku na Wołyniu walczyły już trzy brygady Legionów. Choć ta książka opowiada o żołnierzach Brygady Piłsudskiego, nie sposób było w niej pominąć żołnierzy z II i III Brygady.

Wspomnienia o Gabrieli Narutowiczu

**Józef Piłsudski, opracowanie krytyczne:
dr Stefan Artymowski**

Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie czytelnikowi wspomnień Józefa Piłsudskiego, pierwszego Naczelnika Państwa, o pierwszym Prezydencie Rzeczypospolitej Polskiej – Gabrieli Narutowiczu, a zarazem jednej z najważniejszych publikacji dotyczących stosunku Marszałka do tragicznie zamordowanego Prezydenta. To wydarzenie odcisnęło piętno nie tylko na opinii publicznej i na polskim życiu politycznym, lecz także bezpośrednio na Józefie Piłsudskim, ponieważ kula zamachowca pierwotnie przeznaczona była właśnie dla niego.

Katalog darów

Tom I, Tom II. Część 1 i 2

Roman Olkowski

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, powołane do życia 11 listopada 2008 roku, od początku istnienia opiera budowę zbiorów w dużej mierze na ofiarności społeczeństwa. Pierwsze darowizny wpłynęły do Muzeum już w 2010 roku. Do końca 2021 roku 340 osób przekazało nam łącznie 10221 darów. Każdy z tych przedmiotów to nie tylko kolejna cegiełka pozwalająca nam pełniej budować historię i obraz Józefa Piłsudskiego, ale przede wszystkim świadectwo miłości i szacunku, jakimi obdarzyło Go społeczeństwo. To również wyraz niestygnących – mimo upływu prawie 90 lat od jego śmierci – uczuć: tęsknoty, sentymentu i podziwu.

Pierwsze dwa tomy autorstwa Romana Olkowskiego obejmują lata 2010–2012 i zawierają zestawienie wszystkich darowizn otrzymanych przez nasze Muzeum w tym okresie: pamiątek po Marszałku, dzieł sztuki, militariów, książek i czasopism, fotografii i świadectw epoki, w której żył i działał Józef Piłsudski.

Jan Kowalewski. Kryptolog do zadań specjalnych

Praca zbiorowa pod red. prof. dr. hab. Grzegorza Nowika i dr. Stefana Artymowskiego

Na tę monografię – przygotowaną w koedycji z Agencją Bezpieczeństwa Wewnętrznego – składa się kilkanaście artykułów pod redakcją naukową prof. dr. hab. Grzegorza Nowika i dr. Stefana Artymowskiego. Stanowią one pokłosie konferencji naukowej poświęconej postaci i działalności Jana Kowalewskiego, którą w 2022 roku zorganizowało Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

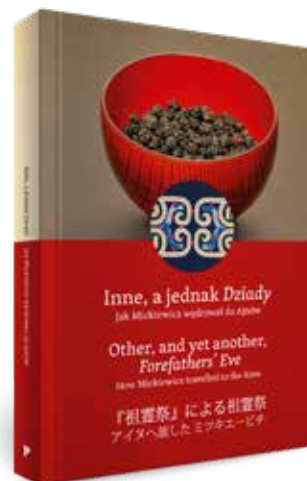
Inne, a jednak „Dziady”. Jak Mickiewicz wędrował do Ajnów

Na początku grudnia 2023 roku ukazało się, przy wsparciu finansowym Centrum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie oraz DEMHIST, kolejne wydawnictwo nakładem Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku:

Inne, a jednak „Dziady”. Jak Mickiewicz wędrował do Ajnów
Other, and yet another, Forefathers' Eve. How Mickiewicz
traveled to the Ainu

う一つ、変型の祖霊祭・ミツキエビチがアイヌへした旅

Tytuł na okładce nieprzypadkowo wydawca podał w trzech językach (polskim, angielskim i japońskim) – ponieważ jest to książka trójjęzyczna. Jej treść ma bowiem wymiar

międzynarodowy. Publikacja opowiada o niezwykłym projekcie kulturalno-artystycznym o-histeryczno-lingwistycznym, polegającym na wystawieniu fragmentu Części II (obrzędowej) *Dziadów* Adama Mickiewicza w języku japońskim na dalekiej wyspie Hokkaido, w Japonii. Miejsce wystawienia tego najśłynniejszego dramatu polskiego wieszca nie było przypadkowe. Wszakże to tu i na pobliskim Sachalinie swoje pionierskie badania etnograficzne wśród Ajnów – tubylczej mniejszości etnicznej, spychanej wówczas na margines życia społecznego – prowadził Bronisław Piłsudski, brat Marszałka. Przyniosły one młodemu badaczowi światowy rozgłos oraz na trwałe zapisały się w japońskiej kulturze i w nauce. W zadziwiający sposób strofy Mickiewicza spłotyły się z biografią Bronisława Piłsudskiego i odżyły oraz wybrzmiały na nowo w tak – wydawałoby się – odmiennym kulturowo środowisku. Publikacja powstała pod redakcją dr Jadwigi Rodowicz-Czechowskiej, Zastępczyni Dyrektora ds. Rozwoju w naszym Muzeum.

Jan Piłsudski (1876-1950). Nie tylko brat Marszałka **Paweł Grata**

Ta monografia biograficzna, wydana przez Muzeum pod koniec 2023 roku, to pierwsze tak pełne opracowanie dotyczące młodszego brata Marszałka. We wstępie do publikacji jej autor – prof. Paweł Grata – napisał m.in.:

Jan Piłsudski to postać wielowymiarowa, naznaczona nie tylko faktem bliskiego pokrewieństwa z jednym z najwybitniejszych Polaków w dziejach, lecz także wieloma trudnymi doświadczeniami życiowymi. Jedne z nich go stygmatyzowały, inne czyniły bohaterem. Nie da się ukryć, że do pierwszej kategorii należały sytuacje, w których – prawdopodobnie nie do końca z własnej woli – korzystał z przywilejów nadawanych mu z tytułu bycia członkiem rodzeństwa najważniejszej osoby w państwie rządzonym przez obóz sanacji. I mimo że znacznie więcej w jego biografii było momentów pozytywnych, a nawet

- chwalebnych, związanych z jego działalnością w czasie studiów, z pracą społeczną w Wilnie, czy z heroiczną walką o przetrwanie i wspieraniem słabszych współtowarzyszy niedoli w wojennych warunkach sowieckiej Rosji, te doświadczenia oceniane pejoratywnie przesądziły o odbiorze jego postaci w historiografii. Odbiorze budowanym w dużej mierze przez Zbigniewa Landaua, wybitnego historyka gospodarczego, a opartym na rzeczowej analizie pracy Jana Piłsudskiego w Ministerstwie Skarbu, dokąd brat Marszałka bezsprzecznie trafić nie powinien i na pewno nie miał odpowiednich kompetencji do pełnienia funkcji ministra skarbu.

Katalog wystawy czasowej „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku”

Z okazji wystawy czasowej wydano drukiem **Katalog wystawy czasowej „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach”**, praca zbiorowa wielu pracowników Muzeum, pod redakcją Michała Janika. Wystawa czasowa miała miejsce w Muzeum w okresie od lipca do grudnia 2023 roku Zaprezentowano na niej najciekawsze dary przekazane do

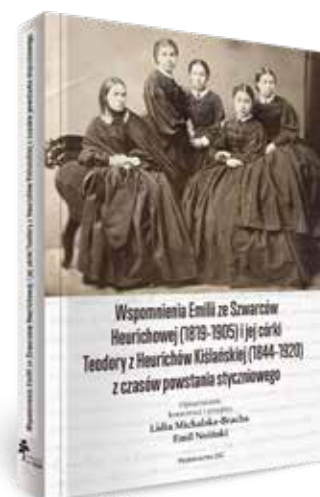
Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku w latach 2010–2022. Warto zaznaczyć, że do końca 2021 roku 340 darczyńców przekazało Muzeum 10221 darów. Wystawa i związane z nią publikacje stały się formą podziękowań dla nich ze strony Muzeum.

Wspomnienia Emilii ze Szwarców Heurichowej (1819–1905) i jej córki Teodory z Heurichów Kiślańskiej (1844–1920)

Autorkami wspomnień są uczestniczki konspiracji przedpowstaniowej, w których domu znajdowała się tajna drukarnia czasopisma „Ruch”, wydawanego przez Komitet Centralny Narodowy przed wybuchem powstania styczniowego. Emilia ze Szwarców Heurichowa, córka Jana Macieja Szwarcego (warszawskiego złotnika) i Anny z Gudatzów, wywodziła się z rodziny spolonizowanej o niemieckich korzeniach. W 1840 r. wyszła za mąż za Jana Daniela Heuricha, mistrza stolarskiego, członka kolegium kościelnego warszawskiej parafii ewangelicko-augsburskiej. Wspomnienia Emilii Heurichowej i Teodory Kiślańskiej – jak napisali w przedmowie autorzy edycji naukowej: Lidia Michalska-Bracha oraz Emil Noiński – stanowią znakomite źródło do dziejów epoki i zachodzących przemian społeczno-politycznych, ale okazują się także zajmującym świadectwem prywatnego życia dziewiętnastowiecznych pamiętnikarek. Publikacja pozwala przy tym na odczytanie ich indywidualnych doświadczeń, wyobrażeń o otaczającym świecie oraz o miejscu i roli kobiety w ówczesnym społeczeństwie. Utrwała obraz kobiet zaangażowanych społecznie w II połowie XIX wieku oraz na przełomie XIX i XX stulecia, gotowych na poświęcenie dla narodowej sprawy, ale też otwartych na inspiracje, jakie niósł ze sobą ówczesny ruch emancypacyjny.

Józef Piłsudski o Ukrainie i Ukraińcach Zofia Pawłowska, Tymoteusz Pawłowski

Książka przedstawia w syntetycznej, popularnonaukowej formie 1000 lat sąsiedztwa polsko-ukraińskiego, opisując je z perspektywy najwybitniejszego polskiego męża stanu i wodza – Józefa Piłsudskiego. Krótko zaprezentowano w niej dzieje stosunków polsko-ukraińskich, a szczególną uwagę zwrócono na wspólnego wroga – Rosję. Więcej uwagi autorzy poświęcili kształtowaniu się ukraińskiej myśli narodowej w początkach XX wieku i postrzeganiu jej przez Polaków. Opisali też walki o Lwów i Wołyń toczone w 1919 roku, ale skupili się na polsko-ukraińskim sojuszu, zawartym w 1920 roku, oraz na jego następstwach.

Wciągającą narrację autorów uzupełniono licznymi ilustracjami i cytatami, czyniącymi ją jeszcze bardziej atrakcyjną. Niejednego czytelnika zaskoczy prawdopodobnie fakt, jak wiele z koncepcji Józefa Piłsudskiego na temat relacji w trójkącie Polska–Ukraina–Rosja pozostało zadziwiająco aktualnych i świeżych, pomimo upływu z górą 100 lat od opisywanych wydarzeń.

Niesłabnącym powodzeniem wśród pasjonatów historii cieszą się również książki wydane przez nasze Muzeum w roku 2020 oraz latach wcześniejszych, które dostępne są w muzealnym sklepie. Należą do nich w szczególności publikacje autorstwa prof. dr. hab. Grzegorza Nowika:

- *Odrodzenie Rzeczypospolitej w myśli politycznej Józefa Piłsudskiego 1918-1922. Część 1. Sprawy wewnętrzne;*
- *Odrodzenie Rzeczypospolitej w myśli politycznej Józefa Piłsudskiego 1918-1922. Część 2. Sprawy zagraniczne;*
- *Zanim złamano „Enigmę”. Polski radiowywiad podczas wojny z bolszewicką Rosją 1918-1920. Część 1 i 2;*
- *Wojna światów.*

Nie zapominamy również o najmłodszych gościach odwiedzających nasze Muzeum, dla których przygotowaliśmy dwie publikacje przeznaczone dla dzieci:

- *Nasza paczka i niepodległość. O sześciu polskich świętach,* autorstwa Zofii Staneckiej (dla dzieci w wieku 8-11 lat);
- *Ziuk. Opowieść o Józefie Piłsudskim,* autorstwa Anny Czerwińskiej-Rydel (dla dzieci w wieku 12-15 lat).

OFERTA MUZEUM JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO W SULEJÓWKU

W naszej stałej ofercie goście znajdą przede wszystkim zwiedzanie dwóch serc Muzeum, czyli wystawy stałej ***Dla Rzeczypospolitej. Józef Piłsudski 1867–1935*** w gmachu głównym oraz zabytkowego **dworku „Milusin”**, wraz z ogrodem historycznym.

Wystawę stałą można zwiedzać:

- samodzielnie z audioprzewodnikiem w językach: polskim, angielskim, niemieckim, rosyjskim, japońskim, z audiodeskrypcją oraz w Polskim Języku Migowym; dla dzieci mamy przygotowaną specjalną ścieżkę rodzinną;
- z przewodnikiem w ramach cyklicznych spacerów według różnych ścieżek tematycznych, dzięki czemu można poznawać tę samą wystawę w zupełnie różnych aspektach;
- z przewodnikiem na zamówienie specjalnie dla własnej grupy (w różnych językach).

Dworek „Milusin” i ogród historyczny można zwiedzać:

- w ramach cyklicznych spacerów z przewodnikiem odbywających się według harmonogramu;
- z przewodnikiem na zamówienie specjalnie dla własnej grupy (w różnych językach).

Z uwagi na unikatowy charakter miejsca zwiedzanie dworku „Milusin” i ogrodu historycznego odbywa się wyłącznie z przewodnikiem, który pełni funkcję narratora i gospodarza przyjmującego gości w domu rodzinnym Piłsudskich.

W stałej ofercie Muzeum odwiedzający znajdą również:

- zajęcia edukacyjne dla szkół i przedszkoli z przebogatym wyborem tematów i w różnej formule zajęć (lekcje muzealne, warsztaty, oprowadzania);
- warsztaty dla rodzin, angażujące i zróżnicowane tematycznie, odbywające się cyklicznie w weekendy;
- zwiedzanie wystaw czasowych.

Ponadto Muzeum organizuje liczne wydarzenia specjalne, m. in.:

- debaty;
- konferencje;
- spotkania;
- koncerty;
- pokazy filmowe;
- warsztaty dla dorosłych;
- spektakle teatralne.

DZIAŁ OBSŁUGI ODWIEDZAJĄCYCH I PRZEWODNICY

W przeciwieństwie do wielu innych muzeów, wszystkich pracowników obsługi odwiedzających zatrudniamy na etatach. Dzięki temu rozwiązaniu pracownicy mają poczucie bezpieczeństwa, stają się mocniej związani z instytucją i bardziej zaangażowani. Rotacja w zespole w zasadzie nie występuje.

Pracownicy zespołu obsługi odwiedzających mają realne możliwości rozwoju poprzez szkolenia oraz angażowanie się w projekty wykraczające poza ramowe obowiązki ich odpowiedników w innych muzeach, np. tworzenie autorskich ścieżek oprowadzania po wystawach czy udział w kwerendach z pracownikami merytorycznymi. Są wielozadaniowi.

Większość pracowników Działu Obsługi Odwiedzających ma uprawnienia przewodnickie, dzięki czemu nawet podczas rozmowy z osobą dozorującą ekspozycje, sprawdzającą bilety czy obsługującą w szatni można się dowiedzieć wielu ciekawostek i otrzymać merytoryczne informacje.

Większość etatowych przewodników ukończyła program ERASMUS+ w zakresie oprowadzania interpretacyjnego. Bardzo zyskuje na tym sposób prowadzenia narracji podczas zwiedzania z naszymi przewodnikami.

W naszym Muzeum mogą prowadzić wyłącznie certyfikowani przewodnicy. Wszyscy mają ukończony kurs organizowany przez Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku i certyfikaty uprawniające do obsługi grup w naszym Muzeum.

Zespół przewodników etatowych uzupełnia grupa aż 30 certyfikowanych przewodników zewnętrznych. Dzięki temu jesteśmy w stanie obsłużyć wiele grup w ciągu dnia.

Koordynatorzy obsługi odwiedzających mają ukończony kurs ECHOCAST i uprawnienia trenerskie w obszarze doskonałej obsługi publiczności w instytucjach kultury. Dbają o wysokie standardy obsługi gości (m.in. regularnie szkolą innych pracowników w tym zakresie).

Liczne pozytywne opinie o obsłudze można znaleźć w księdze pamiątkowej oraz w ankietach.

SPRZEDAŻ I USŁUGI

Realizujemy zarówno stacjonarną, jak i internetową sprzedaż biletów i usług.

Muzeum prowadzi sklep internetowy z ciekawymi wydawnictwami własnymi i z muzealnymi pamiątkami.

Od czerwca 2023 roku Muzeum prowadzi również własny stacjonarny sklep muzealny z szerokim i ciekawym asortymentem, dobieranym z dużą dbałością.

W sklepie można liczyć na fachowe doradztwo.

W Muzeum działa restauracja „Adelcia”, oferująca zarówno dania obiadowe, jak i asortyment kawiarniany. Restauracja oferuje także menu historyczne, nawiązujące do kuchni litewskiej, kresowej oraz do dań dwudziestolecia międzywojennego. Istnieje możliwość rezerwacji obiadów dla grup zorganizowanych.

Nazwa restauracji „Adelcia” nawiązuje do imienia gosposi rodziny Piłsudskich – Adeli Haybutowicz. W naszym Muzeum honorujemy nie tylko bohaterów narodowych – również skromna gosposia zasługuje u nas na uwagę.

FREKWENCJA

Od otwarcia – 10 lutego 2021 roku – nasze Muzeum odwiedza coraz większa liczba osób, a wysoką frekwencję zapewniają zwiedzanie z przewodnikiem w ramach regularnych spacerów z oferty stałej oraz oprowadzania na zamówienie, jak również zajęcia edukacyjne dla szkół i przedszkoli. Zainteresowanie jest na tyle duże, że rezerwację należy zgłaszać nawet z kilkumiesięcznym wyprzedzeniem.

	2021	2022	2023
Odwiedzających:	36.799 osób	60.435	70.614
liczba grup z przewodnikiem/ /liczba uczestników	950/10.399	1.710/18.402	1.780/20.303
liczba zajęć edukacyjnych/ /liczba uczestników	199/4.782	462/11.108	728/17.542

Dla szkół, które nie mogą do nas dojechać, oferujemy również szeroki wybór tematów lekcji *online*.

Duży ruch w Muzeum generują też wydarzenia specjalne: Noc Muzeów, obchody Święta Wojska Polskiego (15 sierpnia) czy Narodowego Święta Niepodległości (11 listopada).

W 2023 roku bogaty program i liczne atrakcje na 11 listopada przyniosły nam – **w ciągu trzech dni** obchodów – rekordową frekwencję niemal **9500 odwiedzających!**

W 2021 roku, pomimo okresu pandemicznego i związanych z nim restrykcji w instytucjach kultury, nasze Muzeum odwiedziło 36.799 osób. Największą frekwencją w całym kompleksie muzealnym cieszyła się wystawa stała, którą obejrzało 26.900 zwiedzających. Ogród historyczny odwiedziło natomiast 3609 gości. Ekspozycję w dworku „Milusin” z kolei, mimo że otwarty został dla zwiedzających dopiero 10 listopada 2021 roku, zdążyło do końca tego roku zobaczyć 2398 osób.

Dużym powodzeniem cieszyła się oferta edukacyjna, zarówno w formie oferty stacjonarnej (199 grup liczących 4782 uczniów), jak i oferty online (298 grup liczących 6486 uczniów).

Do końca grudnia 2021 roku nasze Muzeum odwiedziło 10.399 osób pod opieką przewodnika (950 oprowadzeń).

Największym sukcesem Muzeum w 2022 roku stały się niesłabnące nim zainteresowanie oraz frekwencja na wystawach i wydarzeniach tu organizowanych. W ciągu całego roku kompleks edukacyjno-muzealny odwiedziło w sumie 60.435 osób, w tym z wystawą stałą zapoznało się 39.448 jej gości. Natomiast frekwencja w dworku „Milusin” i ogrodzie historycznym wyniosła 12.694 zwiedzających.

Z oferty edukacyjnej stacjonarnej skorzystały 462 grupy liczące w sumie 11.108 uczniów, a z oferty edukacyjnej online 15 grup liczących w sumie 352 osoby.

Przewodnicy zrealizowali w 2022 roku 1710 oprowadzeń grup, które liczyły w sumie 18.402 osoby. Natomiast na zwiedzanie indywidualne z przewodnikiem zdecydowało się 9.517 zwiedzających.

W 2023 roku frekwencja w kompleksie muzealnym wyniosła ogółem 70.614 osób, a więc znacznie przekroczyła plan na ten rok (przyjęty cel: 61.821 osób). Wystawę stałą odwiedziło 43.500 osób, ogród historyczny i dworek „Milusin” – 15.610 osób, a wystawy czasowe – 10.139 zwiedzających. Natomiast w stacjonarnych zajęciach edukacyjnych wzięło udział w sumie 728 grup (17.542 uczniów). W 2023 roku zorganizowaliśmy 1780 oprowadzeń przewodnickich, w których wzięły udział 20.303 osoby.

100-tysięcznym odwiedzającym Muzeum okazał się jeden z uczniów ze szkoły podstawowej w podwarszawskiej Gliniance. Dyrekcja i pracownicy Muzeum przygotowali najmłodszym gościom niespodziankę – wręczyli im pamiątkowe przypinki. Do tamtejszej szkolnej biblioteki trafiło zaś mnóstwo publikacji wydanych przez Muzeum.

Badanie preferencji publiczności

W trakcie Nocy Muzeów Dział Komunikacji i Promocji oraz Dział Obsługi Odwiedzających przeprowadziły badanie preferencji publiczności, w którym sprawdzono wrażenia z wizyty w Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Dzięki wynikom dowiedzieliśmy się, że 99% osób poleci innym wizytę w naszym Muzeum. Zdecydowana większość osób badanych bardzo dobrze oceniła organizację wydarzenia, a jako główny powód wizyty 40% osób wskazało, że przyciągnęło ich miejsce. Wyniki zostaną wykorzystane w celu lepszego dostosowania oferty Muzeum do potrzeb zwiedzających.

WSPARCIE DLA MUZEUM

Idea powstania Muzeum ma swoje korzenie w działalności Towarzystwa Przyjaciół Sulejówka, które od początku lat 80. ubiegłego wieku podejmowało starania o godne upamiętnienie postaci Józefa Piłsudskiego. To m. in. dzięki wsparciu lokalnych społeczników udało się odzyskać **dworek „Milusin”** – kiedyś dom rodziny Piłsudskich, teraz serce muzealnego kompleksu. Do powstania naszej instytucji przyczyniły się również zaufanie i szczodrość bliskich Marszałka – na rzecz przyszłego muzeum przekazali oni rodzinną posiadłość, a ofiarowane bezcenne pamiątki po wielkim Przodku położyły podwaliny pod kolekcję Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

W najbliższym czasie proponujemy chętnym do wspierania Muzeum kolejne formy współpracy. Pierwszą z nich będzie **Klub Przyjaciół**, budujący wokół Muzeum społeczność osób wspomagających i popularyzujących naszą misję, chcących uczestniczyć w spotkaniach i wydarzeniach oraz gotowych wspierać finansowo naszą działalność. Kolejną propozycją stanie się program **Adoptuj eksponat**. To rodzaj patronatu, jakim będzie można objąć przedmiot z naszej kolekcji. W ten sposób patron przez swoją finansową darowiznę uzyska możliwość wsparcia prac konserwatorskich, digitalizacji obiektów oraz zakupu nowych nabytków. Muzeum jest otwarte na współpracę z firmami i z instytucjami zainteresowanymi wspieraniem naszej działalności naukowej, wystawienniczej i edukacyjnej. Możliwe pola współpracy, poza klasycznymi formami mecenatu czy sponsoringu, obejmują także partnerstwo technologiczne czy *in kind*.

NAGRODY I WYRÓŻNIENIA

W latach 2021–2023 nasza praca została doceniona w bardzo wymierny sposób – Muzeum oraz realizowane przez nie różne programy i projekty otrzymały liczne nagrody i wyróżnienia.

Nagroda Gold MUSE

Wystawa stała Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku została doceniona w międzynarodowym konkursie MUSE Design Awards. W kategorii Interior Design otrzymała nagrodę GOLD MUSE! MUSE Design Awards jest częścią programu MUSE Awards, który został stworzony przez International Awards Associates – IAA w 2015 roku. Co roku w konkursie bierze udział ponad 40 tysięcy zgłoszeń z ponad 100 krajów. W każdej z dziesięciu kategorii konkursowych wyłaniany jest Design of the Year, a oprócz tego przyznawane są nagrody Platinum MUSE, Gold MUSE i Silver MUSE. Zgłoszone prace są oceniane przez międzynarodowe jury.

Zespół domu Marszałka Józefa Piłsudskiego na liście Pomników Historii

21 października 2021 roku w Pałacu Prezydenckim, z udziałem Prezydenta RP i Pierwszej Damy, odbyła się uroczystość wręczenia okolicznościowych tablic gospodarzom obiektów wpisanych na listę Pomników Historii. Wśród obiektów uhonorowanych tablicami znalazł się też zespół domu Marszałka Józefa Piłsudskiego w Sulejówku. Zespół, składający się z dworku „Milusin”, Drewniaka oraz z ogrodu

otaczającego budynki, został, rozporządzeniem Prezydenta RP 13 sierpnia 2020 roku, wpisany na listę Pomników Historii. Uznano jego szczególne znaczenie w historii Polski XX wieku. Rola zabytku okazuje się istotna przede wszystkim ze względu na związek z Józefem Piłsudskim.

Wydarzenie muzealne roku SYBILLA 2020

14 września 2021 roku w Pałacu na Wyspie w Łazienkach Królewskich odebraliśmy dwa wyróżnienia w plebiscycie Wydarzenie Historyczne Roku 2020 w kategoriach: „Wystawa” – za ekspozycję stałą oraz „Wydarzenie” – za uroczystość otwarcia 14 sierpnia 2020 roku. Niedługo później, 22 września, podczas 41. Gali Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2020, która odbyła się w Sali Paderewskiego naszego Muzeum, odebraliśmy kolejne wyróżnienie w kategorii „Zarządzanie” za „Dział Programów Lokalnych. Jak stworzyć muzeum uważne na swoje otoczenie, kontekst historyczny i współczesność”. Chwilę później przyznano nam nagrodę w kategorii „Nowe i zmodernizowane wystawy stałe” za wystawę „Dla Rzeczypospolitej. Józef Piłsudski 1867–1935”. W ręce naszego zespołu trafiło również GRAND PRIX – właśnie za wystawę stałą.

Nominacja do nagrody architektonicznej „Polityki”

Tygodnik „Polityka” już po raz dziesiąty wręczał Nagrodę Architektoniczną – wyróżnienie w dziedzinie architektury i ładu przestrzennego. W ten sposób redakcja chce pokazywać i promować realizacje stanowiące symbol dobrego smaku, przyjazne ludziom i poprawiające estetykę otoczenia. W tym roku było pięciu kandydatów do Nagrody Internautów. A wśród nich budynek Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

Nominacja do Nagrody UE w Konkursie Architektury Współczesnej im. Miesa van der Rohe

Komisja Europejska, Parlament Europejski i Fundacja Miesa van der Rohe ogłosiły nominacje do przyznawanej co dwa lata nagrody architektonicznej im. Miesa van der Rohe. To jedno z najbardziej prestiżowych wyróżnień w świecie architektury. Wśród nominowanych znalazło się 20 polskich budynków - w tym Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

Certyfikat Najlepszego Produktu Turystycznego Województwa Mazowieckiego 2021

Muzeum zostało laureatem konkursu na Najlepszy Produkt Turystyczny Województwa Mazowieckiego 2021, koordynowanego przez Mazowiecką Regionalną Organizację Turystyczną. Nagroda przyznawana przez kapitułę złożoną z przedstawicieli branży turystycznej z województwa mazowieckiego została uroczysto wręczona 7 grudnia.

Red Dot Design Award 2021

Kolejny raz została doceniona nasza wystawa stała. Jej projekt otrzymał Red Dot Design Award 2021. Ta nagroda, przyznawana od 1955 roku przez niemieckie Design Zentrum w Essen, jest uznawana za jedną z najbardziej prestiżowych w dziedzinie wzornictwa przemysłowego. Co rok jury, złożone z uznanych ekspertów, wybiera najlepsze spośród kilku tysięcy projektów nadsyłanych z całego świata. Nagroda jest wyróżnieniem także dla naszego zespołu muzealnego, który był zaangażowany w proces projektowania na równi ze światowej klasy specjalistami z konsorcjum firm WXCA, Ralph Appelbaum Associates i Platige Image.

Nagroda Różnorodności dla projektu „Mamy-Mamom”

Projekt „Mamy-Mamom”, zrealizowany wspólnymi siłami pracowniczek i pracowników Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku w obliczu wybuchu kolejnej fazy rosyjskiej inwazji na Ukrainę i związanej z tym sytuacji uchodźczej, został wyróżniony Nagrodą Główną Karty Różnorodności. Ta nagroda jest przyznawana przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu firmom, organizacjom i samorządom aktywnym w zakresie upowszechniania wartości DEI (*diversity, equity, inclusion*/różnorodność, równość, włączanie) w Polsce. Uroczyste zakończenie obchodów 10-lecia Karty Różnorodności w Polsce, połączone z rozdaniem nagród, odbyło się w ramach uroczystej gali w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Odbierając nagrodę, Barbara Gołębiowska, koordynatorka projektu, zaznaczyła, że odbiera ją w imieniu wszystkich pracowniczek i pracowników, wolontariuszek i wolontariuszy Muzeum oraz społeczności mam z Sulejówka, z którymi spotkaliśmy się we wspólnym działaniu. Powołała się także na słowa Jadwigi Piłsudskiej-Jaraczewskiej, która w statucie Muzeum zapisała słowa mówiące o otwartości na różnorodnych gości i wartości dialogu.

Certyfikat „Najlepszego Produktu Turystycznego”

24 października 2022 roku wręczono certyfikaty i pamiątkowe statuetki za Najlepszy Produkt Turystyczny Województwa Mazowieckiego. W kategorii Certyfikat Polskiej Organizacji Turystycznej otrzymały z Mazowsza trzy następujące instytucje:

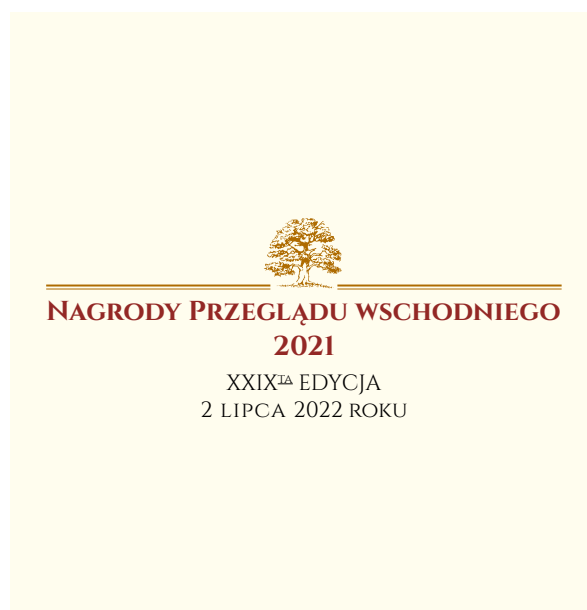
1. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.
2. Muzeum Warszawy.
3. Karolin – siedziba zespołu „Mazowsze”.

Certyfikaty i statuetki wręczali: Adam Struzik, Marszałek Województwa Mazowieckiego, oraz Izabela Stelmańska, Prezes Zarządu Mazowieckiej Regionalnej Organizacji Turystycznej. Certyfikat „Najlepszego Produktu Turystycznego” Polskiej Organizacji Turystycznej to nagroda dla wyjątkowych atrakcji turystycznych w Polsce. Celem konkursu jest podnoszenie jakości i konkurencyjności produktów turystycznych.

Nagroda dla książki *Opowieść*

o Bronisławie Piłsudskim

2 lipca 2022 roku zorganizowano w Auli Starego BUW-u na Uniwersytecie Warszawskim uroczyste wręczenie nagród „Przeglądu Wschodniego” za rok 2021. Była to XXIX edycja konkursu, w którym nagradzane są najciekawsze publikacje wydane w poprzednim roku. Nagrodę w kategorii „Dzieła Zagraniczne” otrzymała monografia autorstwa prof. Kazuhiko Sawady z uniwersytetu Saitama – *Opowieść o Bronisławie Piłsudskim*, wydana w 2021 roku przez nasze Muzeum. O wygłoszenie laudacji podczas wręczenia nagrody poproszona została amb. dr Jadwiga Rodowicz-Czechowska.

Odnaczenia dla pracowników Muzeum

W 2023 roku grupa pracowników Muzeum została wyróżniona i nagrodzona następującymi odznaczeniami:

- Małgorzata Basaj, Michał Janik, Agnieszka Kaczmarek, Wojciech Markert, Roman Olkowski, Marta Piotrkiewicz, Paweł Przeździecki, Ewa Kozłowska, Bogusława Rusiecka, Łukasz Wieczorek – medalem „Pro Patria”;
- Roman Olkowski – brązowym medalem „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”;
- prof. dr hab. Włodzimierz Suleja – medalem im. prof. Wacława Jędrzejewicza („History Award”) oraz złotym medalem „Zasłużony dla Nauki Polskiej Sapientia et Veritas”.

Muzeum „Gigantem Kultury” 2023

21 czerwca 2023 roku na Zamku Ujazdowskim w Warszawie odbyła się gala „Giganci Kultury 2023”. W trakcie wydarzenia uhonorowano instytucje, marki oraz osobistości, które nie tylko wspierają polską kulturę, lecz także są aktywnie zaangażowane w działania promujące sztukę oraz pielęgnowanie dziedzictwa narodowego. Nagrody i wyróżnienia przyznano w sześciu kategoriach. Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku otrzymało nagrodę główną w kategorii „Inwestycja”. W uzasadnieniu werdyktu kapituła konkursu wskazała, iż Muzeum nie tylko przybliżyła życiorys Józefa Piłsudskiego, lecz także aktywnie propaguje pamięć o jego dokonaniach i dziedzictwie, dzięki czemu staje się miejscem, w którym historia i tradycja inspirują do dyskusji na tematy ważne i aktualne dla Polaków.

Nagroda Miasta St. Warszawy dla prof. Grzegorza Nowika

Podczas uroczystej sesji Rady Warszawy z 30 lipca 2023 roku (z okazji Dnia Pamięci Warszawy), zorganizowanej w Auli Wielkiej Politechniki Warszawskiej, nagrodę Miasta Stołecznego Warszawy (Statuetka Syrenki oraz Dyplom), za dotychczasową działalność społeczną (tworzenie struktur harcerstwa „niepokornego” i ZHR w Warszawie) i naukową (badanie historii miasta i jego mieszkańców: *Straż nad Wisłą. Okręg Szarych Szeregów Warszawa-Praga 1939–1944, Epilog do „Kamieni na szaniec”*), otrzymał prof. dr hab. Grzegorz Nowik, Zastępca Dyrektora Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku.

Nagroda dla Olgi Ślifirskiej

Olga Ślifirska, nasza koleżanka, została laureatką III miejsca w konkursie „Koordynator Roku Korpusu Solidarności 2020” organizowanym przez Narodowy Instytut Wolności.

Celem konkursu jest wyrażenie uznania dla koordynatorów i koordynatorek wolontariatu, którzy zarządzają wolontariatem, wspierają wolontariuszy i pomagają im dokonywać właściwych wyborów w podejmowaniu aktywności wolontariackiej.

Olga została uznana za osobę, która aktywnie rozwija i wspiera ideę wolontariatu w naszym Muzeum.

Nagroda Semper Fidelis

5 grudnia 2022 roku odbyła się uroczysta gala z okazji przyznania przez Prezesa Instytutu Pamięi Narodowej nagrody Semper Fidelis Jarosławowi Góreckiemu - komendantowi Centrum Dialogu Kostiuchnówka. W krótkim materiale filmowym przygotowanym specjalnie na tę okazję zaprezentowano zgromadzonym jego wieloletnią działalność. Podkreślono, że dotyczy ona nie tylko miejsc pamięci, lecz także działalności wychowania obywatelskiego prowadzonej od lat, krzewienia postaw obywatelskich i społecznych. Wymieniono współtworzone przez CDK liczne projekty szkół partnerskich, wymiany młodzieży, zwrócono uwagę na pomoc humanitarną udzielaną Ukrainie. Jarosław Górecki zdecydowanie podkreślił, że przyznana nagrodę odbiera w imieniu wszystkich zaangażowanych w to dzieło – a więc także Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku, które od wielu lat jest współorganizatorem harcerskiej akcji letniej. Dział Badań Naukowych koordynuje w imieniu Muzeum tę współpracę. Wsparcie dotyczy nie tylko wsparcia finansowego Muzeum, ale także fizycznego udziału chętnych pracowników w pracach terenowych i opieki nad mini-muzeum w Kostiuchnówce.

INWESTYCJE

Pomimo otwarcia naszego Muzeum dla zwiedzających 14 sierpnia 2020 roku, proces inwestycyjny paradoksalnie wcale nie osłabł, ale jedynie zmienił swój charakter. Inwestycje w latach 2021–2024 dotyczyły kilku obszarów. Zakupiliśmy i przeprowadziliśmy montaż niezbędnego dodatkowego wyposażenia kompleksu edukacyjno-muzealnego w zakresie rozbudowy sieci teleinformatycznych, systemów bezpieczeństwa, infrastruktury IT, mebli i fortepianu. Nabyliśmy w tym czasie również wiele cennych eksponatów, zarówno na rynku antykwarycznym, jak i od osób prywatnych w celu wzbogacenia naszej kolekcji.

Rewitalizacja zabytkowego dworku „Milusin”

Największa inwestycja roku 2021 polegała na dokończeniu rewitalizacji i przebudowy zabytkowego dworku „Milusin” oraz na wyposażeniu jego

10 listopada 2021

Otwieramy dom Piłsudskich

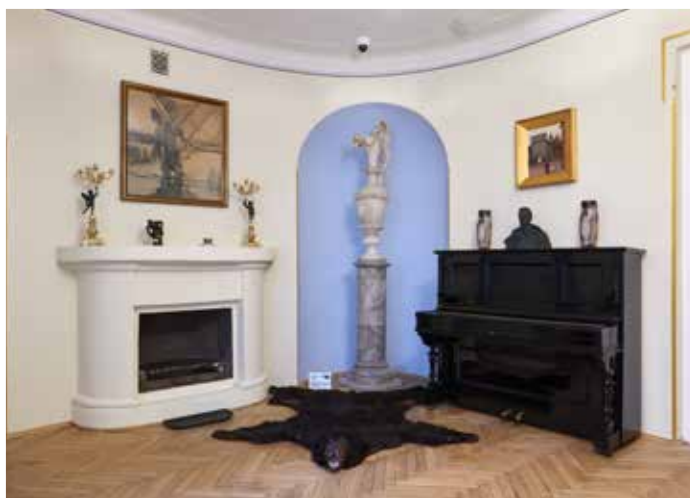
Muzeum
Józefa Piłsudskiego
w Sulejówku

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Fundacja Rodziny
JÓZEFA PIŁSUDSKIEGO

wnętrz. Zakres prac obejmował w szczególności generalny remont instalacji sanitarnych, instalacji elektrycznych, przebudowę kanalizacji opadowej, montaż kotła gazowego i instalacji centralnego ogrzewania, montaż instalacji wentylacji mechanicznej, budowę zbiornika na wody opadowe, budowę instalacji gazu, wykonanie prac konserwatorskich oraz zmianę sposobu użytkowania poddasza

nieużytkowego na pomieszczenie techniczne. Wszystkie prace objęte umową zostały wykonane w terminie i protokolarnie odebrane 30 września 2021 roku. Mogliśmy dzięki temu uczcić 11 listopada Narodowe Święto Niepodległości otwarciem dworku „Milusin” dla zwiedzających.

Rewitalizacja zabytkowego Drewniaka

W 2021 roku przystąpiliśmy też do rewitalizacji Drewniaka – ostatniego historycznego budynku położonego na sulejówckiej działce należącej do Aleksandry i Józefa Piłsudskich – drewnianego piętrowego domu z początku XX wieku zbudowanego w stylu modnym w tej okolicy nazywanym „świdermajer”. Przeprowadziliśmy konieczne prace przygotowawcze, zamówiliśmy niezbędne ekspertyzy techniczne

oraz zawarliśmy niezbędne uzgodnienia z konserwatorem zabytków. Przygotowano, przeprowadzono i rozstrzygnięto postępowanie o udzielenie zamówienia publicznego. Wkrótce potem – 17 września – podpisaliśmy z wyłonionym wykonawcą umowę na wykonanie pierwszego etapu robót budowlanych, tzw. stanu surowego. Wykonawca przejął 20 września teren oraz plac budowy i do 31 grudnia 2021 roku wykonał prace rozbiórkowe, fundamentowe wraz z izolacjami i część robót murowych. Kolejne prace II etapu rewitalizacji zostaną przeprowadzone w latach 2024-2025.

Będą one polegały m.in. na konserwacji elementów elewacji, schodów oraz okien i drzwi. W 2024 roku nasze Muzeum otrzymało dotację celową na dokończenie rewitalizacji Drewniaka.

Zakup i rewitalizacja mieszkania Józefa Piłsudskiego w Łodzi przy ul. Wschodniej 19

W 2022 roku, dzięki środkom z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Muzeum zakupiło mieszkanie w kamienicy w Łodzi przy ulicy Wschodniej 19, w którym Józef Piłsudski wraz z Marią Piłsudską prowadzili działalność konspiracyjną, drukowali pismo PPS „Robotnik” i zostali aresztowani. W tym mieszkaniu już w latach 1938–1939 istniało Muzeum Pamiątek po Pierwszym Marszałku i Wodzu Narodu. Od momentu zakupu lokalu prowadzono w nim prace przygotowawcze dotyczące remontu oraz wystawy, w tym konsultacje z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków, zakończone przesłaniem do zatwierdzenia przez WUOZ propozycji programu prac konserwatorskich. W 2023 roku udało się rozstrzygnąć postępowanie przetargowe i rozpocząć prace konserwatorskie i budowlane.

Decyzją Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Hanny Wróblewskiej 3 czerwca 2024 roku w skład naszej instytucji wszedł nowy oddział: „Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku - Oddział w Łodzi”, zwany „**Bibuła - Tajna Drukarnia**”.

KALENDARIUM

Rok 2021

- 10 lutego: udostępnienie w pełni wystawy stałej „Dla Rzeczypospolitej. Józef Piłsudski 1867-1935”.
- 1 marca: podpisanie z wykonawcą umowy na przebudowę i rewitalizację zabytkowego dworku „Milusin”.
- kwiecień: rozpoczęcie III Kadencji Młodzieżowej Rady Muzeum.
- maj: pierwsza Noc Muzeów w nowej siedzibie.
- 29 maja: finał Wielkiego Konkursu Debat Historycznych.
- 18 czerwca: finał XIV Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego”.
- 1 sierpnia: po zakończeniu kadencji przez Roberta Supła, został na stanowisko p.o. dyrektora Muzeum powołany dr Robert Andrzejczyk.
- 14-15 sierpnia: obchody Święta Wojska Polskiego w Muzeum.
- 11 i 12 września: premiera spektaklu „Piłsudska: Unmuted” będącego refleksją nad postacią Aleksandry Piłsudskiej.
- 17 września: podpisanie z wykonawcą umowy na wykonanie I etapu rewitalizacji zabytkowego budynku Drewniaka.
- 22 września: wręczenie za wystawę stałą nagrody Grand Prix podczas 41. Gali Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku Sybilla 2020.
- 30 września: zakończenie rewitalizacji i przebudowy zabytkowego dworku „Milusin”.
- październik: wydanie kolejnego numeru rocznika „Dialog Dwojch Kultur”.
- 9-10 października: IX Ogólnopolskie Spotkanie Klubu Nauczyciela Historii pod patronatem Prezydenta RP.
- 21 października: wręczenie w Pałacu Prezydenckim w Warszawie przez Prezydenta RP okolicznościowych tablic i wpisanie zespołu domu Marszałka Józefa Piłsudskiego na honorową listę Pomników Historii.
- 10 listopada: otwarcie dla zwiedzających dworku „Milusin” po zakończeniu jego rewitalizacji.
- 10-11 listopada: obchody Narodowego Święta Niepodległości w Muzeum.
- 13-14 listopada: Turniej Debat Parlamentarnych.

Rok 2022

- marzec: zakup przez Muzeum na cele muzealno-wystawiennicze – dzięki dotacji celowej Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – mieszkania w łódzkiej kamienicy przy ul. Wschodniej 19, gdzie w 1900 roku został aresztowany Józef Piłsudski podczas drukowania „Robotnika”.

- kwiecień: rozstrzygnięcie konkursu plastycznego na pierwszą dużą wystawę czasową – „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku”.
- maj: druga Noc Muzeów w nowej siedzibie.
- 17-19 czerwca: finał XV Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego. Od Obertyna do Wiednia”.
- 2 lipca: publikacja *Opowieść o Bronisławie Piłsudskim. Polak nazwany Królem Ajnów* otrzymuje nagrodę „Przeglądu Wschodniego” za rok 2021.
- 22 lipca: ustanowienie przez Sejm RP roku 2023 Rokiem Aleksandry Piłsudskiej.
- 28 lipca: powołanie na kolejną kadencję nowej Rady Muzeum oraz dr. Roberta Andrzejczyka na stanowisko dyrektora Muzeum na trzyletnią kadencję.
- 14-15 sierpnia: obchody Święta Wojska Polskiego w Muzeum.
- 19-20 października: X Ogólnopolski Zjazd Klubu Nauczyciela Historii pod patronatem Prezydenta RP.
- 29 października: rocznik „Dialog Dwoch Kultur” uzyskuje punktację naukową Ministerstwa Edukacji i Nauki (20 pkt.).
- 30 października: Muzeum otrzymuje certyfikat Najlepszego Produktu Turystycznego Województwa Mazowieckiego 2022.
- listopad: projekt „Mamy-Mamom” otrzymuje Nagrodę Główną Karty Różnorodności.
- 10-11 listopada: obchody Narodowego Święta Niepodległości w Muzeum.
- 28 listopada: projekt „Dziady polsko-ajnuskie” (czerwiec - listopad) z finalnym czytaniem performatywnym 28 listopada w Sapporo w Japonii.
- 4 grudnia: Turniej Debat Historycznych.
- 29 grudnia: wydanie przez Muzeum 1 tomu *Słownika Legionistów Polskich 1914-1918*.

Rok 2023

- luty: rozstrzygnięcie postępowania przetargowego w sprawie remontu i prac konserwatorskich w mieszkaniu w łódzkiej kamienicy przy ul. Wschodniej 19 w celu przystosowania go do celów wystawienniczo-muzealnych.
- 10 lutego: progi Muzeum przekracza 100-tysięczny zwiedzający.
- 19 marca: obchody imienin Józefa w Muzeum.
- maj: rozpoczęcie IV kadencji Młodzieżowej Rady Muzeum.
- 13 maja: Noc Muzeów oraz otwarcie w Sejmie RP wystawy czasowej poświęconej patronce roku 2023 – Aleksandrze Piłsudskiej.
- 27 maja: Turniej Debat Historycznych i rozpoczęcie VI edycji programu Kluby Debat Historycznych.
- czerwiec: wydanie przez Muzeum w trzech woluminach publikacji *Katalog darów. Tom 1-2* dotyczącego darowizn obiektów muzealnych przez prywatnych darczyńców w latach 2010-2012.
- 12-14 czerwca: finał XVI Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej im. mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 1887-1922. O Niepodległość i granice Rzeczypospolitej”.
- 21 czerwca: otwarcie sklepu muzealnego.
- 22 czerwca: Muzeum „Gigantem Kultury 2023”.

- 24 czerwca: obchody 100-lecia dworku „Milusin”.
- lipiec-grudzień: pierwsza w Muzeum duża wystawa czasowa „Te wszystkie skarby. O darach i Darczyńcach Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku”.
- 14-15 sierpnia: obchody Święta Wojska Polskiego w Muzeum.
- 25 sierpnia: realizacja *Umowy w sprawie utworzenia i prowadzenia jako wspólnej instytucji kultury Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku* oraz przekazanie Muzeum przez Fundację Rodziny Józefa Piłsudskiego zbiorów określonych w „Umowie założycielskiej”.
- 6-8 października: XI Zjazd Klubu Nauczyciela Historii.
- 15 października: wydanie kolejnego numeru rocznika „Dialog Dwoch Kultur” oraz zorganizowanie konferencji pod tą samą nazwą.
- listopad: wydanie przez Muzeum katalogu *Dworek „Milusin”. Dom Piłsudskich w Sulejówku*.
- 10-11 listopada: obchody Narodowego Święta Niepodległości w Muzeum.
- 18 listopada: Turniej Debat Parlamentarnych.
- grudzień: otwarcie wystawy plenerowej „Moje wybory. Aleksandra Piłsudska” w Łazienkach Królewskich w Warszawie oraz na dziedzińcu Muzeum.
- 15 grudnia: rozpoczęcie przez Muzeum prac edytorskich nad 1 tomem *Pism zebranych Józefa Piłsudskiego. Nowa edycja* pod redakcją naukową prof. Włodzimierza Sulei.

Rok 2024 (pierwsze półrocze)

- 15-28 stycznia: konkurs dla dzieci „Ferie z kryptologiem” w celu popularyzacji postaci Jana Kowalewskiego.
- 18-19 stycznia: Muzealny Dzień Babci i Dziadka.
- 24 stycznia: sprowadzenie do Polski prochów Jana Piłsudskiego oraz wydanie przez Muzeum monografii autorstwa prof. Pawła Graty *Jan Piłsudski (1876-1950). Nie tylko brat Marszałka*.
- 15 lutego: wizyta w Muzeum rumuńskiej księżniczki Sophie, córki rumuńskiego króla Michała i królowej Anny.
- 16-17 marca: muzealne urodziny Marszałka
- 4 kwietnia: zakończenie kolejnego kursu przewodnickiego.
- 20 kwietnia: wiosenny turniej Klubów Debat Historycznych.
- 18 maja: Noc Muzeów.
- 26 maja: Muzealny Dzień Mamy.
- 2 czerwca: Muzealny Dzień Dziecka.
- 3 czerwca – formalne powstanie Oddziału w Łodzi: „Bibuła – Tajna Drukarnia”.
- 4-5 czerwca: Finał XVII Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej im. Mjr. Marka Gajewskiego „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego w latach 1768-1864. Od Konfederacji Barskiej do Powstania Styczniowego. Za wolność Waszą i naszą”.
- 16 czerwca: wernisaż wystawy Młodzieżowej Rady Muzeum „Znaczkę dla II Rzeczypospolitej”.

ZESPÓŁ

Osiągnięcia i sukcesy naszego Muzeum w ciągu ostatnich kilku lat nie byłyby możliwe bez kompetentnego i zaangażowanego w swoje obowiązki zespołu pracowników wszystkich działów, zarówno tych merytorycznych, jak i usługowych (np. Dział Administracji czy Dział Obsługi Odwiedzających). Nasi pracownicy konsekwentnie podnoszą swoje umiejętności w trakcie wszelkiego rodzaju szkoleń wewnętrznych, zewnętrznych czy podczas wizyt studyjnych.

Lista pracowników Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku w latach 2021-2023:

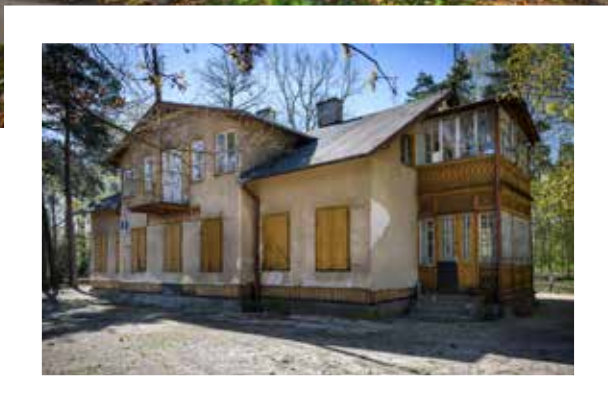
Ambroziak Aleksandra	Gajowczyk Eliza
Andrzejczyk Robert	Garsztko Mateusz
Andrzejewska Katarzyna	Gniadzik Jakub
Antonowicz Katarzyna	Gołębiowska Barbara
Aptowicz Agnieszka	Górnicki Krystian
Artymowski Stefan	Grochowicka Agata
Augustynowicz Agata	Grzyb Katarzyna
Barańska Justyna	Grzywa Jacek
Bartnicka Marta	Idziak Marta
Bartnicki Mateusz	Iłło Robert
Basaj Małgorzata	Jałoszyński Kamil
Bąk Emilia	Janiak Przemysław
Bielecka Ewa	Janik Michał
Bill-Skorupa Dorota	Janowska Julia
Bobrowska Maja	Jaruzelska-Kastory Katarzyna
Bork Violetta	Jóźwik Michał
Borkowski Janusz	Kaczmarska Agnieszka
Bronowicki Michał	Kania Anna
Budzyńska-Czajka Aneta	Kierzkowska Iwona
Chmielewski Wojciech	Klimek Małgorzata
Czajka-Kowalczyk Katarzyna	Komar Wioleta
Dąbrowska Anna	Komarnicki Bartosz
Dębska Anna	Kondracka-Wieremiejuk Anna
Dłuska Angelika	Koral Dorota
Dziedzic Zbigniew	Korek Karolina
Finzi Dawid	Kowalczyk Adam
Finzi Elżbieta	Kozłowska Ewa
Firynowicz Alicja	Kozłowski Erwin

Kraszewska-Wraga Justyna
Kuba Grzegorz
Kublik Leszek
Kuras Mieczysław
Lewoczewicz Izabela
Lis Michał
Lisiecki Mateusz
Liszewska Katarzyna
Łagodzińska-Pietras Anna
Majcherek Monika
Markert Wojciech
Marosek Magdalena
Matusiak Dorota
Michalska-Markert Ewa
Mitura Ireneusz
Młynarczyk Eugeniusz
Musielik-Wypych Michalina
Nessel-Łukasik Beata
Noiński Emil
Nowik Grzegorz
Nowosad Katarzyna
Olkowski Roman
Ordynowych Halyna
Osiński Michał
Ostrowski Artur
Pachnik Ewa
Paprocki Wojciech
Pawlak Maria
Pawlina Anna
Pawłowski Jerzy
Pazura Michał
Pieńkowski Andrzej
Piotrkiewicz Marta
Pisarski Damian
Pluta Antoni
Pluta Karolina
Polkowska Sylwia
Postek Anna
Przeździecki Paweł
Pszczółka Arkadiusz
Rączka Dorota
Rodowicz-Czechowska Jadwiga
Rogalska Katarzyna
Różański Sławomir
Rusiecka Beata
Rusiecka Bogumiła
Sapilak Aneta
Sawińska Magdalena
Serafin Anna
Sieracka Joanna
Skrzydlewski Sławomir
Sobieraj Agnieszka
Sokolnicki Michał
Stańczyk Tomasz
Staszczak Paweł
Sulej Aleksandra
Suleja Włodzimierz
Supeł Robert
Suska Łukasz
Szczerbiński Stanisław
Szewerniak Marcin
Szołtysek Barbara
Szulawska Monika
Szymoniak-Daniłowicz Agnieszka
Ślifirska Olga
Śliwińska Monika
Świdrak Jerzy
Świeczko Joanna
Świtkowska Maria
Truściński Łukasz
Tutak Magdalena
Urbanowicz-Kublik Łucja
Wachowiak Anna
Wendołowska Marta
Wieczorek Łukasz
Wróblewski Wojciech
Wydra Bogusław
Zagrodzka Aleksandra
Zakrzewski Jakub
Zasacka Zuzanna
Zwolińska Paulina

Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku powstało 10 listopada 2008 roku z inicjatywy Fundacji Rodziny Józefa Piłsudskiego. W ramach partnerstwa publiczno-
-prywatnego jest współprowadzone przez Fundację oraz przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Autorem idei i całościowej koncepcji przestrzennej kompleksu muzealnego jest Krzysztof Jaraczewski – wnuk Marszałka, syn Jadwigi Jaraczewskiej, młodszej córki Marszałka. Powołanie muzeum było także zgodne z wolą córek Józefa Piłsudskiego, Wandy i Jadwigi.

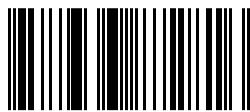
Kompleks muzealny tworzą:

– część historyczna z trzema ponadstuletnimi budynkami, którymi są: Drewniak – pierwszy dom zakupiony w 1921 roku przez Aleksandrę Szczerbińską, dworek „Milusin” – zaprojektowany przez Kazimierza Skórewicza, a wybudowany i ofiarowany Marszałkowi przez Komitet Daru Żołnierza w 1923 roku, oraz Willa Bzów, sąsiadująca z nimi, która powstała na początku lat dwudziestych XX wieku; – nowoczesny kompleks muzealno-edukacyjny, zaprojektowany przez Krzysztofa Jaraczewskiego i Radosława Kacprzaka, wybudowany w latach 2015–2020, w którym ulokowano wystawę stałą. Otwarcie tej części Muzeum nastąpiło w przededniu setnej rocznicy Bitwy Warszawskiej, **14 sierpnia 2020 roku**.

W tym samym roku dworek „Milusin” wpisano na listę Pomników Historii i po pełnej rewitalizacji udostępniono zwiedzającym **11 listopada 2021 roku**, w dzień Narodowego Święta Niepodległości.

Rewitalizacji poddaliśmy również – jeszcze zanim udostępniliśmy go zwiedzającym – ogród historyczny otaczający dworek „Milusin” i Drewniak. Ten ogród, od początku zakupu nieruchomości w 1921 roku przez Aleksandrę Szczerbińską – przyszłą żonę Marszałka, stanowił wielką dumę i przedmiot troski państwa Piłsudskich. Dołożyliśmy starań, aby jego charakter i wygląd były możliwie bliskie temu z lat 20. i 30. XX wieku, kiedy ogród przynosił mieszkańcom „Milusina” chwile radości i ukojenia.

ISBN 978-83-63872-81-6

Ze wstępu do publikacji

Muzeum współprowadzone przez: